

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

24^e JAARGANG

WOENSDAG 22 NOVEMBER 1939

No. 1247

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen;
H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries.*

M. F. J. Cool — Secretaris van de Redactie.

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD:

	Blz.
De verhouding Nederland-België door <i>Ir. A. Plate</i>	856
Een pool voor dekking van het oorlogssterferisico door <i>M. F. J. Cool</i>	858
Wederom verruiming van de rubberrestrictie door <i>J. F. Haccoù</i>	860
Wie is „militair“? door <i>Prof. Mr. C. W. de Vries</i>	862
Statistische toetsing van conjunctuurtheorieën: De tweede Volkenbondspublicatie door <i>Prof. Dr. J. Tinbergen</i>	863
De Rijksmiddelen over October	864
AANTEKENINGEN:	
Het levensverzekeringsbedrijf in de oorlogvoerende landen in 1914—1918	865
Voortbrenging en uitvoer van Suriname door het Bureau voor Sociale, Economische en Crisiszaken te Paramaribo.....	867
ONTVANGEN BOEKEN EN STATISTIEKEN.	869
MAANDOLJFERS:	
Overzicht van den stand der Rijksmiddelen	870
Statistieken:	
Groothandelsartikelen	872—873
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	871, 874

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

Op de wisselmarkt is in de verslagweek voor de neutrale valuta's, die in de vorige week deels onder zeer zwaren druk hadden gestaan, weer de rust teruggekeerd. De koersen veranderden slechts weinig, omdat immers ook onder de zwaarste pressie de noteeringen door het Egalisatiefonds waren gehandhaafd. Alleen voor den Belga, waarvan de nationale bank de noteering niet ongewijzigd had gelaten, bracht nu ook de ommekeer in de tendens een koersverbetering teweeg. Voor den Gulden, de Scandinavische en de Zwitsersche valuta's was nauwelijks koersverandering te registreeren.

Ponden hebben nogal wat geschommeld. In de eerste helft van de week zette het herstel, dat reeds in de voorgaande week was ingetreden, zich verder voort, waardoor men bijna op 7.50 kwam. Sedertdien vond echter weer een daling plaats, zoodat het peil, waarop de week werd ingezet, weer ongeveer werd bereikt. Van een rustige uitgebalanceerde markt kan nog steeds niet worden gesproken. Daarvoor is trouwens de speculatie ook te actief; zoo moest de stijging van de eerste helft der verslagweek zeker ten deele aan contramindekking worden toegeschreven.

Een duidelijke aanduiding voor de verminderde nervositeit hier te lande was de teruglopende koers van Dollar-bankpapier. Ook de vraag uit België is veel geringer geworden, wat natuurlijk aan den koers niet ten goede is gekomen, temeer daar de handelaars steeds gezorgd hebben voor aanvulling van den voorraad, hetgeen natuurlijk op de noteering drukt, wanneer de vraag afneemt. Opvallend was het, dat wel vrij goede vraag bestond voor gouden Eagles, klaarblijkelijk voor Belgische rekening. Temeer vermeldenswaard is dit feit, waar voor de rest goud eerder aangeboden was, niet alleen baargoud, doch ook munten; alleen Eagles waren tegen goeden prijs gevraagd.

De geldmarkt is onder den druk van de spanning beduidend krappier geworden; weliswaar is sedertdien weer een ontspanning ingetreden, maar de koersen blijven toch aan den hoogen kant. Driemaandspapier gaat op circa 2 pCt., jaarspapier tegen de 3 pCt.

De kapitaalmarkt heeft eenige verbetering getoond. Relatief hadden de obligatiekoersen minder van de spanning te lijden gehad dan de noteeringen op de geldmarkt, en is het herstel dus ook binnen vrij enge grenzen gebleven, maar de stemming was over het algemeen toch beter.

DE VERHOUDING NEDERLAND-BELGIË.¹⁾

Over de ontwikkeling van de verhoudingen tusschen de volken ligt al te vaak de tragiek van de traagheid. Traagheid in dezen zin, dat als op een zeker moment de economische toestanden in twee landen een toenadering mogelijk zouden maken, de politieke sfeer voor die toenadering nog niet rijp is. Of wel, dat in het bedrijfsleven een sterke strooming voor wederzijdsche bevordering van elkaars handel aanwezig is, maar dat in den regeeringskring invloeden van tegenovergestelden aard werken. En als dan bij de regeeringen zelf het gevoel voor toenadering begint te leven, is soms — economisch bezien — het geschikte moment voorbij. Men is bijvoorbeeld in een economisch dal terecht gekomen en vindt het bedrijfsleven weinig bereid, om mede te werken aan opheffing van handelsbarrières.

Ook kan het zijn, dat vooruitziende regeeringen om internationaal-politieke redenen de toenadering zouden willen bevorderen, maar dat het publiek — waarbij de pers een groote rol speelt — voor die toenadering nog niet rijp is. De wet van traagheid is van groote beteekenis, vooral in het politieke leven en in democratische landen werkt die wet wellicht bijzonder sterk, waartegenover dan als gelukkig verschijnsel direct te constateeren valt, dat de economische, sociale en politieke ontwikkeling er normaler verloopt en daardoor in zichzelf krachtiger en gezonder is.

De ontwikkeling der verhouding België-Luxemburg—Nederland.

Bij dit alles denk ik natuurlijk aan de verhouding België-Luxemburg—Nederland.

Na den laatsten grooten oorlog is er een periode geweest, waarin in beide landen de economische situatie zóó was, dat toenadering geen utopie beteekende. Nederland leefde nog onder de vigueur van den vrijhandel. Het bezat een tarief van slechts 5 pCt., enkel op afgewerkte fabrikaten, de z.g. toonbankartikelen, geheven, later verhoogd tot 8 pCt., waarbij het invoerrecht nog in hoofdzaak een fiscaal karakter droeg.

België bezat toen een tarief van een gematigd protectionistisch karakter. Het contingententeeringssysteem werd in de bedoelde periode door geen der beide landen toegepast. In die periode van vóór 1930 waren uit een oogpunt van handelspolitiek de technische moeilijkheden voor toenadering dus niet bijster groot, ook al had Nederland zich, bij vóór 1914 vergeleken, meer geïndustrialiseerd en had België zijn land- en tuinbouw meer ontwikkeld.

De mentaliteit in beide landen was echter niet rijp voor coördinatie. Vraagstukken van geheel anderen aard hielden, na Versailles, de gedachten vast, zoodat men aan bestudeering van economischen samengang niet toekwam.

De internationale politieke sfeer werd door verschillende omstandigheden in de crisisjaren na 1930 gaandeweg vatbaar voor coördinatie en men begon zich warm te maken voor een verinniging van de beide volken, die zooveel jaren achtereen goede burenen waren geweest en die toch eigenlijk in den gang der historie van Europa gelijk op moesten marcheeren.

Maar naarmate de politieke sfeer voor coördinatie meer geschikt werd, verliep het getij, dat die coördinatie economisch mogelijk had gemaakt. Steeds scherper begon de economische crisis in te zetten. Het protectionisme nam als gevolg ervan hand over hand toe. Contingententeeringsmaatregelen op uitgebreide schaal werden in beide landen genomen. Nederland verhoogde voortdurend zijn douanetarieven en is daarmede tot op een tarief van 20 pCt. voor vele artikelen aangeland; het verbreedde bovendien de basis

van artikelen, waarop invoerrechten werden geheven. België heeft eveneens zijn beschermende maatregelen uitgebreid.

De wet der traagheid dus. De politieke rijpheid voor samenwerking komt als economisch het moment voorbij is.

In 1932 komt dan als uitvloeisel van dit politieke inzicht het Verdrag van Ouchy, een verdrag van prachtige inventie, maar dat niet verwerkelijkt werd. Behalve de bekende hinderpaal, welken Engeland in den weg stelde, ontstond ook in de betrokken landen zelf een sterke oppositie tegen de ontworpen regeling.

Het onmiddellijke belang van sommige bedrijven verzette zich tegen de verwerkelijking van de gedachte van Ouchy, waarmede op den duur een nieuwe internationale economische politiek had kunnen worden ingezet.

Steeds moeilijker scheen het te worden om Nederland en België economisch nader tot elkaar te brengen. De gedachte aan een tolunie, waarbij de fatale klip van de meest-begunstigingsclausule omzeild zou kunnen worden en waarbij voor 100 pCt. wederzijds een vrije markt gewaarborgd zou worden, won veld. Maar de sprong bleek te groot. Men voelde, dat men niet óver de sloot, maar midden erin terecht zou komen.

En toch, zonder volkomen afbraak van alle handelsbarrières, verzeilt men in een conglomeraat van technische moeilijkheden.

Toen niets lukte heeft de Nederlandsche Kamer van Koophandel voor België en Luxemburg, dank zij het voorbeeldig initiatief van haar Voorzitter, een gemengde studiec commissie uitgenoodigd het moeilijke vraagstuk van wederzijdsche verlaging van handelsbarrières te bestudeeren en de personen, die de leiding van dit werk op zich hebben willen nemen, t.w. de heeren Van Isacker en Dr. Posthuma, geven ons een waarborg, dat met ernst en kennis gestreefd wordt om te komen tot practische voorstellen.

De mogelijkheid tot nauwere economische samenwerking.

Moeten wij pessimist zijn ten aanzien van de mogelijkheid tot nauwere economische samenwerking? Hoe staan de kansen?

In het debat moet worden gebracht het bestaan van de genoemde handelsbarrières: invoerrechten, contingententeeringen met hun vele technische complicaties, ook wat de verhouding tot derde landen betreft. In dezen oorlogstijd komen daarbij ook nog de uitvoerverboden. Een groote post in het debat is ook de zeer veranderde economische structuur in de wereld, welke Nederland en België eveneens hebben ondergaan. Het z.g. automatische aanpassingsproces uit den tijd vóór 1914, met zijn prachtig werkenden internationalen goederenruil, gesteund door een verfijnd en solide monetair mechanisme, heeft grootendeels afgedaan.

Wij leven te midden van een groot evolutionair proces.

Dit proces teekent zich reeds in enkele vaste lijnen af. Voor ons belangrijk is het op het oogenblik alleen om te constateeren, hoe — dank zij het z.g. indirecte produceeren — tal van bedrijven zóó kapitaal-intensief geworden zijn, dat zij bij minder vraag naar hun product juis méér in plaats van minder moeten produceeren ter verkrijging van een kostprijsverlaging. Het evenwicht tusschen vraag en aanbod kan niet méér zooals vroeger in alle gevallen uitsluitend automatisch door inperking van productie worden verkregen. Hierin ligt een nieuwe handicap voor de economische toenadering van België en Nederland in veel gevallen, waarin gelijksoortige industrieën in beide landen elkaars afzetgebied betwisten.

Maar aan den anderen kant scheidt de snelle groei der economische structuur juist situaties, welke het opheffen van de handelsbelemmeringen kunnen vergemakkelijken. Ik denk aan de vele internationale kartelafspraken, waarbij Belgische, Luxemburgsche

¹⁾ Lezing van den heer Ir. A. Plate, op 23 November 1939 te houden voor de Nederlandsche Kamer van Koophandel voor België en Luxemburg te Brussel.

en Nederlandsche industrieën betrokken zijn. Ik denk o.a. aan cement, stikstofhoudende meststoffen, kunstzijden garen, gloeilampen, draadnagels en nog tal van andere producten, benevens aan afspraken tusschen enkele Belgische en Nederlandsche industrieën betreffende prijsregelingen en quota, zooals voor verpakkingsglas, papieren zakken, rijwielbanden enz.

Ik acht het denkbaar, dat zoo niet vandaag, dan toch binnen betrekkelijk korten tijd — de evolutie gaat wonderlijk snel in onze dagen — de verinniging van dergelijke afspraken zoo sterk wordt, dat een nieuwe mentaliteit onder de bedrijfsleiders groeit, waardoor zulke afspraken gemakkelijker en misschien zelfs zonder contingentieeringsteun gehandhaafd kunnen blijven.

Een mentaliteit, welke meer nog dan nu, vóór alles waarde hecht aan stabiele bedrijfstoestanden. De groeiende samenwerking tusschen producenten en handel is hierbij van bijzondere beteekenis. Ik acht het niet illusoir, dat ook op den duur de moeilijkheid van kostprijsverschillen als gevolg van het verschil in levensstandaard tusschen België en Nederland — die leelijke debetpost op de balans der coördinatie — door onderlinge afspraken zooal niet opgeheven, dan toch verkleind wordt.

Nu gaat het in de practijk gewoonlijk zoo: Economische verhoudingen beheerschen de mentaliteit der economische leiders, maar omgekeerd verandert de economische situatie bij een nieuw gegroeide mentaliteit.

Ik zie dus de mogelijkheid, dat in verschillende industrieën in onze beide nabuurlanden, welke zich thans nog door hun wederzijdsche regeeringen zoeken te dekken door het middel van hindernissen aan de grens, zich een constellatie ontwikkelt, waaruit eerst een tendenz tot samenwerking met behoud van de grensbescherming en daarna een samenwerking met open markt voor de 18 millioen Belgische, Luxemburgsche en Nederlandsche afnemers ontwikkelt. Ik herhaal, gezien de zeer snelle verandering in de laatste 10 tot 15 jaar acht ik een zoodanige ontwikkeling, welke de samenwerking zal vergemakkelijken, geenszins een utopie.

Het verschil in prijsniveau is niet prohibitief.

Maar los hiervan: het verschil in prijsniveau in de beide landen, gevolg ook van een vrij diep verschil in levensgewoonten, levert een groote moeilijkheid op. Een tiental jaren geleden was ik in de gelegenheid om door deskundigen een gedetailleerd onderzoek te doen instellen naar de grondoorzaken van het verschil in levensstandaard. Zij bleken van uiteenloopenden aard te zijn en moeilijk onder één algemeene formule samen te vatten.

De druk in Nederland tot beschermende maatregelen tegen invoer uit België, vindt dikwijls zijn oorzaak in groote kostprijsverschillen. De lagere loonen, de mindere sociale lasten in België zouden oorzaak zijn van concurrentievermogen op de Nederlandsche markt, waartegen in veel gevallen de Nederlandsche producent niet op kan. Dit feit is niet te ontkennen.

Alleen: het argument mag niet worden overdreven, en het mag niet te gauw worden gegeneraliseerd. Hoogere loonen en meer sociale lasten gaan dikwijls samen met betere outillage en met hogere arbeidsprestatie. Het verschil in loonen kan soms zelfs vrij hoog zijn, zonder dat een te hinderlijk concurrentievermogen eruit voortvloeit. Ook tusschen de provincies en steden van elk land afzonderlijk is het verschil in levensstandaard vaak groot.

Ik stip bovendien even de mogelijkheid aan om — als men oprecht de economische toenadering wenscht — door middel van de invoerrechten de prijzen in reguleerenden zin te bewerken. Een vraagstuk van technischen aard ligt hierin verscholen, waarop ik in dit korte bestek niet verder inga.

Het onlangs gesloten havenaccoord.

Ik wil het vraagstuk nog van een heel andere zijde bezien.

Een gebeurtenis van vrij recenten datum stemt mij hoopvol ten aanzien van de mogelijkheid om tot reële oplossingen te komen en doet mij gelooven, dat de moeilijkheden, welke niet te overwinnen schijnen, toch overwonnen zullen worden. Die eene gebeurtenis is het in April van dit jaar gesloten havenaccoord.

In de vele jaren, welke ik van nabij betrokken was bij de pijnlijke verhouding tusschen Antwerpen en Rotterdam, voorzag ik geen oplossing, welke den strijd van zijn scherpe kanten zou kunnen ontdoen. Ik zag integendeel de kans op een vergrooting van concurrentie, welke de perken van een natuurlijke mededinging te buiten ging en beiden strijdenden schade moest berokkenen, als bijzonder groot.

Aan Antwerpsche vrienden, met wie de mogelijkheden tot verzachting van den strijd besproken werden, gaf ik destijds als mijn conclusie te kennen, dat ik vooreerst geen practische oplossing voor het geval zag. En sprekende over de mogelijkheden van een economische samenwerking tusschen België en Nederland, heb ik wel de meening geuit, dat men die oplossing zou zoeken geheel los van het havenvraagstuk, dat zijn eigen oplossing eerst veel later zou kunnen vinden. Ik heb mij vergist en ik ben blij dit te kunnen constateeren.

Vrij onverwacht is langs diplomatieken weg iets tot stand gekomen, dat men gerust een wapenstilstand tusschen de Belgische en Nederlandsche havens mag noemen en wel één, die kans heeft van heel langen duur te zullen worden. Ten aanzien van het vraagstuk van de surtaxe d'entrepôt, van de Rijnvaartpremies, van de haventarieven, werden bij tractaat regelen gesteld.

Ik weet, dat men in Antwerpen over dit verdrag niet tevreden was, dat er zelfs ontstemming over bestond. Laat mij tot troost zeggen, dat zulks in Rotterdam eveneens het geval was. De hardnekkige pogingen, jaren lang door de Rotterdamsche officieele instanties en door het bedrijfsleven ondernomen om de Nederlandsche regeering te bewegen het hare te doen om de Belgische Rijnvaartpremies opgeheven te krijgen, werden in het voorjaar van dit jaar in de Nederlandsche havenstad als vergeefs beschouwd. Men voelde den strijd verloren.

En nu? Beide havens maken door den oorlog een zware depressie door. Moeilijkheden van geheel anderen aard, van veel grooter omvang ook, hebben zich opgedrongen. De mentaliteit richt zich daarop. Ik acht het geen optimisme te zeggen, dat straks, als het scheepvaartverkeer zich weer op de beide groote wereldhavens zal kunnen richten — wat wij vurig hopen — de geschillen van vroeger vrijwel vergeten zullen zijn.

Veranderende omstandigheden geven veranderd aspect.

Het onverwachte in deze oplossing is voor mij het leerzame. Bij de snel veranderende omstandigheden, door de snel zich opstapelende en verergerende moeilijkheden door den oorlog, kan er een situatie ontstaan, waarin de obstakels voor een economischen samengang van de Belgisch-Luxemburgsche tolunie en Nederland ineens geringer blijken te zijn dan zij nu lijken. Of zuiverder gesteld, waarbij krachten in het leven geroepen worden zóo sterk, dat die obstakels ervoor wijken. Krachten van politieken aard misschien. Eens moet er vrede komen. Laat het geen herhaling van Versailles zijn, maar een vrede, waarbij niet de kiemen voor een nieuwen oorlog worden gelegd. Gezocht zal dan worden naar nieuwe associaties. Laten België en Nederland dan — moge het buiten de vredesconferentie zijn — het moment grijpen om tesamen aan den Noord-Westhoek van Europa een coöperatie tot stand te brengen, waardoor de rust meer verzekerd wordt.

En als het eind van dezen verschrikkelijken krijg weer wél een herhaling van Versailles worden mocht, dan is er reden te meer om België-Luxemburg en Nederland elkaar te doen vinden in beider belang, tot onderlinge politieke versterking, tot tempering van economische moeilijkheden.

Want dat tenslotte twee dichtbevolkte landen met beperkte eigen markten in een tijd van hoog-industriele ontwikkeling beter zullen doen met elkaars onderlingen handel te bemoeilijken dan elkaars markt te verruimen, maakt geen protectionist mij duidelijk.

Onze vorsten hebben door wederzijdsche bezoeken het symbolische teeken van vriendschap en wil tot samengaan gegeven. De Koning der Belgen neemt daarbij in deze dagen het bewonderenswaardige initiatief tot praktische samenwerking.

Kort vóór en tijdens den oorlog is door gezamenlijk optreden naar buiten de band versterkt. Politiek gezien, wordt de atmosfeer zuiver voor nauwer samenwerking. Op economisch gebied zijn echter de moeilijkheden nog vele, deels van technischen aard, deels omdat hier de mentaliteit nog niet voldoende gunstig is. De heer Van Isacker heeft kort geleden in een Nederlandsch tijdschrift²⁾ punten genoemd, waarop men elkander nu juist in dezen oorlogstijd zou kunnen vinden. Ik geloof, dat zij juist gesteld zijn.

Bezwaren zijn er om overwonnen te worden.

Er zijn in Nederland en waarschijnlijk ook in België ernstige, maar zwaarwichtige lieden, die in hun gedachten de praktische bezwaren om tot coördinatie te komen te hoog aanslaan. Hun zij het woord van Thorbecke in herinnering gebracht: „een zwaar hoofd wordt onder het denken zwaarder en zwaarder”. Laten wij daarom niet te lang denken.

Als wij ons blind staren op de moeilijkheden, welke er ontegenzeggelijk zijn, missen wij het gunstige oogenblik, waarop wij de handen ineen kunnen slaan. Een gevaar ligt ook in het gebruik van een verkeerde methode om de moeilijkheden op te willen lossen.

Want een verkeerde methode wordt het, om op de gebruikelijke wijze tegenover elkaar te gaan zitten en den bekenden koehandel te drijven, waarmede in het algemeen handelsaccorden worden afgesloten. Op deze wijze komt er van een Belgisch-Nederlandsche samenwerking niet veel terecht.

Als wij te nauwlettend de invoerbedragen wederzijds als basis voor te verlenen handelsfaciliteiten nemen, als wij m.a.w. een zuiver bilaterale gelijkstelling van onzen onderlingen in- en uitvoer als doel nastreven, dan zou — laat het mij openhartig zeggen — het initiatief vooral van Belgische zijde moeten uitgaan. Immers wijst in de laatste jaren de handelsbalans tusschen de Belgisch-Luxemburgsche tolonie en Nederland een actief saldo voor de unie aan, dat in 1937 en 1938 tot 20 pCt. opliep. Maar van uit dezen gezichtshoek zou ik de te volgen onderhandelingsmethode niet willen zien gevolgd.

Als België en Nederland elkaar werkelijk vinden willen, moeten hun vertegenwoordigers niet tegenover elkaar, maar aan dezelfde zijde van de tafel gaan zitten, zooals een oud-Nederlandsch Minister van Economische Zaken het uitdrukte. Als uitgangspunt nemen wij de noodzakelijkheid om tot een zoo nauw mogelijke samenwerking te geraken, in het belang van elkaars economie, in het belang ook van elkaars politiek, in het belang vooral van een toekomstig Europa, waar, bij al haar ontreding, althans aan den belangrijkste Noord-Westhoek van haar continent, twee landen eendrachtig in economischen en in politiek zin opbouwenden arbeid kunnen verrichten. Hierin moet te midden van den gevaarlijken chaos, welke ons mogelijk te wachten staat, een zeker rustpunt liggen.

A. PLATE.

²⁾ Nederlandsche Mercurius No. 44 van 2 November jl.; „Nederlandsch-Belgische economische samenwerking in oorlogstijd” (Redactie E.-S.B.).

EEN POOL VOOR DEKKING VAN HET OORLOGSSTERFERISICO.

In een tweetal artikelen in dit blad heb ik achtereenvolgens geschetst de regeling voor de dekking van het oorlogssterferisico door een aantal der grootere levensverzekeringsmaatschappijen¹⁾ en de criteria, waaraan, naar mijn meening, de regeling van het oorlogssterferisico behoort te voldoen op grond van omvang en karakter van dit risico en van het wezen der levensverzekering²⁾. Tot goed begrip van zaken zij vooraf kortelings geresumeerd, waarop de regeling, door verschillende der bedoelde maatschappijen³⁾ getroffen, neerkomt. De aangekondigde maatregelen kunnen verkort schematisch in de volgende vier punten worden weergegeven:

1o. De getroffen regeling geldt voor:

- a. alle nieuwe verzekerden vanaf een zeker tijdstip;
- b. de oude verzekerden, die vrijwillig toepassing aanvragen;

en in beide gevallen voor burgers en militairen gelijkelijk.

2o. De regeling gaat eerst in op het moment, dat ons land feitelijk of juridisch in oorlog komt te verkeren.

3o. De extra-dekking van het oorlogssterferisico wordt verkregen door korting op de verzekerde bedragen met 10 pCt. van het verzekerde kapitaal (of met een zekere beperking van de rentesommen) op het moment, dat deze betalingen in de toekomst schuldigd worden; extra premieheffing blijft achterwege.

4o. Voor nieuwe risico's wordt de oorlogssterfte slechts gedekt na afloop van een wachttijd volgens een gestaffeld systeem.

Toetsing aan de gestelde criteria.

Toetsen wij nu de hierboven summier weergegeven regeling aan de in het slot van ons vorige artikel geformuleerde criteria.

Gevolgen van oorlogssterfte buiten het normale bedrijf houden.

De onmogelijkheid om zoowel den duur van een eventueelen oorlog als de grootte van het te verwachten verlies te taxeeren, heeft tot gevolg, dat niemand kan zeggen, of de 10 pCt. korting op de te verzekeren kapitalen voldoende zal zijn. Mocht onverhoopt blijken, dat deze korting onvoldoende is, dan zal men bij de thans getroffen regeling tot de conclusie moeten komen, dat het dekken van het meerdere verlies niet mogelijk zal zijn zonder het brengen van de gevolgen van de oorlogssterfte binnen het „normale” bedrijf.

Beter ware m.i. daarom een regeling, waarbij het oorlogssterfteverlies na elken oorlog wordt bepaald en afgerekend en daardoor wordt gehouden buiten het „normale” bedrijf. Bovendien is bedoelde 10 pCt. thans door de meeste maatschappijen⁴⁾ zonder eenige beperking bepaald en het kan ook blijken aanzienlijk te hoog te zijn gegrepen aan het einde van een, bijvoorbeeld zeer korten, oorlog.

De thans getroffen regelingen zouden dan de maatschappijen in het geheel niet verplichten tot afrekening met verzekerden over te gaan en de korting op de verzekerde kapitalen terug te brengen tot het werkelijke verlies uit den oorlogstijd. Het moge waarschijnlijk

¹⁾ Zie Economisch-Statistische Berichten van 25 October 1939, blz. 784 „Dekking van het oorlogsrisico door de Nederlandsche levensverzekeringsmaatschappijen”.

²⁾ Idem 15 November 1939, blz. 845 „Levensverzekering en oorlogsrisico”.

³⁾ Van de geboden gelegenheid maak ik gaarne gebruik een fout te herstellen in noot 1 van mijn art. van 25 Oct., waarin abusievelijk de „Nieuwe Eerste Nederlandsche” is genoemd, welke de Maatschappij echter een schadeverzekeringsmaatschappij is.

⁴⁾ Verschillende onderlinge maatschappijen (Olveh, Verzekering-Maatschappij van het N.O.G.) en ook de Hollandische Sociëteit hebben zich in haar regeling tot liquidatie van het oorlogssterfteverlies na den oorlog verplicht.

zijn, dat verschillende der maatschappijen in die omstandigheden vrijwillig een dergelijke regeling zullen treffen, aan het doorvoeren daarvan zit het typische bezwaar, dat dit leidt tot het bepalen van het verlies door oorlogsterfte per maatschappij, welke verliezen door onderling afwijkende geografische verdeling der verzekerden en door verschillen in opbouw der verzekeringsportefeuilles, belangrijke onderlinge differenties zullen vertoonen. Overigens zou een dergelijke „afrekening” in strijd zijn met den opzet, dat de 10 pCt. korting geldt voor den vollen duur van de polis en elk oorlogsterftrisico — ook voor eventueele volgende oorlogen — dekt.

Het risico worde voor een ieder gedekt.

Dat de uiterste consequentie van dezen eisch moet zijn een stelling nemen voor een sociale verzekering tegen oorlogsterfte, ongeacht de vraag, of iemand zijn leven verzekerd heeft of niet, laat ik hier terzijde. Het aangesneden vraagstuk ligt in en wil ik houden in de sfeer van de vrijwillige levensverzekering en buiten die van de verplichte sociale verzekering.

Het niet voor een iegelijk zonder meer geldig zijn der getroffen regeling is duidelijk in strijd met deze tweede stelling, luidende: „Het risico behoort zonder onderscheid tusschen burgers en militairen voor een ieder te worden gedekt. Weliswaar zit voor nieuwe verzekerden in de getroffen regeling het goede element van samenvatten van burger en militair risico, maar het feit, dat de oude verzekerden zelve op grond van hun eigen inzicht in hun positie kunnen decideeren, of zij bij deze regeling al dan niet wenschen mee te doen, is strijdig met den eisch, dat onder de huidige omstandigheden een regeling van een dergelijk *algemeen* risico, dat door iedereen wordt geloopt, eerst dan als billijk zal worden aangevoeld, wanneer ook iedereen daaraan meedraagt. Dat dit punt door de verzekeringsmaatschappijen zoo geregeld is, valt licht te begrijpen en is een gevolg van het feit, dat deze maatschappijen er niet toe hebben willen overgaan overheidshulp in te roepen, waar zij zelve het gesloten contract niet kunnen aantasten. Dit standpunt, dat op grond van de hooge waarde van het gesloten contract de Maatschappijen er niet toe mogen medewerken op welke wijze ook in die afspraken wijziging te doen brengen, verdient alle waardeering.

Ook de regeling van den gestaffelden wachttijd brengt een aantal menschen voor eenigen tijd buiten de getroffen regeling.

De dekking van het risico vrage evenredige offers.

Een, in mijn appreciatie zeer ernstig, bezwaar tegen de getroffen regeling is, dat deze een even groote korting toepast op alle verzekerde kapitalen (en rentesommen) ongeacht den leeftijd van de toetredende polis. Het is toch duidelijk, dat de oude verzekerden, die zich bij de regeling aansluiten, de maatschappijen slechts een extra-*risico* bezorgen evenredig met het z.g. *risicokapitaal* (d.i. het verzekerde kapitaal vermindert met de wiskundige reserve of afkoopwaarde van den loopenden post op het moment van het insluiten van het oorlogsterftrisico). Uiteraard dwingt niemand hen deze consequentie te aanvaarden en kunnen zij ook het oorlogsterftrisico afzonderlijk dekken tegen betaling van $7\frac{1}{2}$ pCt. van het *risicokapitaal*.

Zie ik het goed, dan is deze regeling een noodwendig gevolg van de omstandigheid, dat men geen mogelijkheid zag, zonder de blijkbaar niet gewilde Overheidshulp, de regeling zoo algemeen te maken, dat de dekking niet behoefde te komen uit een voor de maatschappijen ongunstige selectie van posten.

Immers, deze regeling zal tengevolge hebben, dat de verzekerden, die de maatschappijen zullen verzoeken de oorlogsterftrisicoclausules op hun contracten toe te passen, voor de maatschappijen over het algemeen een ongunstige selectie zullen vormen, omdat zij voornamelijk zullen bestaan uit een groep verzekerden met een hoog oorlogsterftrisico. De regeling

door de verzekeringsmaatschappijen op dit moment is dan ook kennelijk ontworpen met het doel voor onze gemobiliseerden meer zekerheid te scheppen, dan deze bij de bestaande regelingen hadden.

De regeling zij begrijpelijk en blijve buiten de onderlinge concurrentie.

Op dit punt voldoen de getroffen regelingen verreweg het best aan de geformuleerde eischen. De uniform lijkende regeling is eenvoudig en begrijpelijk en er is alle aanleiding om aan te nemen, dat men er naar streeft nu en in de toekomst de kwestie der dekking van het oorlogsterftrisico te houden buiten de sfeer der onderlinge concurrentie, waarin men echter slechts ten deele geslaagd is, omdat maar een beperkt aantal maatschappijen tot een min of meer uniforme regeling is kunnen komen.

Toch zal de thans gekozen individueele regeling juist daardoor leiden tot een ongewenscht gevolg. Het zal toch na den oorlog bij een eventueele afrekening met verzekerden in onderling overleg blijken, dat, indien men werkelijk deze zaak buiten de concurrentie wil houden, dit dan slechts mogelijk zal zijn op een basis, waarbij de korting voor oorlogsterfteverlies door alle maatschappijen wordt vastgesteld op een percentage gelijk aan het hoogste percentage verlies der medewerkende lichamen.

Dit zal dientengevolge in dezen bedrijfstak langs een omweg een element brengen, dat bij verschillende kartelregelingen zoo bijzonder onaangenaam aandoet en dat als specimen van slechte ordening zooveel verzet heeft doen rijzen tegen een samengaan van ondernemers op tijdstippen, dat toch de volledig vrije concurrentie ook voor het algemeene belang niet gewenschte gevolgen met zich bracht.

Aux grands maux de grands remèdes.

Hij, die critiek uit, is gehouden tot het aangeven van wat beters. Hoe had men het insluiten van het oorlogsterftrisico in het Nederlandsche levensverzekeringsbedrijf kunnen regelen en toch aan de door mij gestelde principieele eischen kunnen voldoen?

Waar blijkens de betreffende literatuur in kringen van verzekeringsdeskundigen al sinds jaren het besef levendig is, dat de bestaande regeling ongeschikt was voor het op redelijke wijze dekken van het oorlogsterftrisico en waar men in het bijzonder in deze kringen de overtuiging had gekregen, dat het risico van oorlogsterfte door de genoemde verschuivingen in samenleving en oorlogvoering was geworden een *algemeen* risico, had het zoo gekund, dat de levensverzekeringsmaatschappijen zich te dezer zake, al dan niet via de Verzekeringskamer, tot de Regeering hadden gewend met het verzoek te bevorderen, dat een regeling tot stand kwam, waarbij eenerzijds den levensverzekeringsmaatschappijen wordt verboden een polis af te sluiten of te handhaven, zonder dat dit risico mede is inbegrepen, terwijl anderzijds allen, die op het moment van de wetsafkondiging een levensverzekering hebben lopen, worden verplicht insluiting van het oorlogsterftrisico te aanvaarden. Wil deze suggestie billijk worden uitgewerkt, dan is het duidelijk, dat het oorlogsterftrisico voor alle bestaande polissen moet worden bepaald op het bedrag van het *risicokapitaal* op het moment van wetsafkondiging. Op deze wijze kan worden voldaan aan den tweeden en den derden der door mij geformuleerde eischen.

De financieele regeling van het op deze wijze te aanvaarden oorlogsterftrisico zou dan verder zoo moeten worden geconstrueerd, dat dit risico blijft buiten het normale bedrijf der maatschappijen. Dit wijst in de richting van het creëren van een lichaam, dat dit risico van de maatschappijen overneemt en dat door de deelnemers in den vorm van een pool wordt geconstrueerd. In deze speciale instelling, die door alle maatschappijen gezamenlijk zou moeten worden opgericht, zouden dus moeten vloeien de extra-bedragen van de verzekerden tot dekking van dit bijzondere risico, terwijl de pool met de Maatschap-

pijen afrekenent het extra-verlies door oversterfte uit oorlogsoorzaken, vastgesteld onder contrôle van de Verzekeringskamer⁵⁾). De inbreng zou in overleg met de Verzekeringskamer zoo hoog moeten zijn, dat men schelijkerwijs gesproken een nadeelig saldo uitgesloten te achten is. Een dan nog achteraf blijkend nadeelig saldo zou dan door de Overheid moeten worden gegarandeerd. Het karakter van het oorlogsriscico, bezien in verband met de sociale functie van het levensverzekeringswezen, leidt tot de conclusie, dat regeling van dit riscico slechts uitvoerbaar is óf als overheids-taak óf als maatregel der verzekeringsmaatschappijen, maar dan met de typische kenmerken van het onderlinge systeem. Door deze constructie blijft de bepaling van dit riscico buiten den normalen bedrijfs-gang.

Bovendien heeft deze regeling nog het volgende aantlokkelijke kenmerk. Het oorlogsterfverlies, dat na afloop van een oorlog zal blijken te zijn geleden, zal voor alle maatschappijen gezamenlijk gelijk zijn en samenvallen met het gewogen gemiddelde der verliespercentages van het verzekerde kapitaal der verschillende deelnemers. Hiermede wordt dit verliespercentage voor elke maatschappij even groot, waardoor bereikt wordt, dat na afrekening de regeling van het oorlogsterfverlies geen concurrentie-element kan zijn, en het algemeene verlies lager moet uitvallen dan wanneer elke maatschappij zelve haar verlies draagt en de maatschappijen onderling afspreken een gelijk (en dan het hoogste) percentage op de verzekerde kapitalen (en rentesommen) te korten.

Het is mijn stellige overtuiging, dat de bovengeschetste regeling meer in overeenstemming is met de functie der levensverzekeringsmaatschappijen dan die, welke thans is getroffen. De merkwaardige positie, waarin de verschillende maatschappijen thans zijn gekomen, doordat zij haar oude verzekeren niet kunnen dwingen aan de regeling deel te nemen en zij er toch direct belang bij hebben, dat zooveel mogelijk van deze verzekerden tot de nieuwe regeling overgaan, heeft reeds tot ongewenschte gevolgen geleid⁶⁾.

* * *

Zie ik het wel, dan is de verklaring van het uitblijven van een regeling als boven geschetst te zoeken in de hoge waarde, die de maatschappijen toekennen aan de bedrijfsvrijheid. Men vreest door het inroepen van hulp door de Overheid in een zin als hierboven aangegeven het „paard van Troje” met overheidsbemoeiing binnen te halen. Door mij wordt deze vrees niet gedeeld. De Overheid, te hulp geroepen in een bedrijf, dat overigens blijk geeft zijn taak uitnemend te kunnen vervullen, zal geen ander doel vinden dan het verlenen van de gevraagde hulp. Eerst als een bedrijfstak toont niet meer van zins of in staat te zijn den van hem geleverden dienst op de goede wijze te verlenen, zal er voor de Overheid aanleiding bestaan om ten behoeve van de maatschappelijke belangen, die dan in het spel zijn, in te grijpen. Het komt mij voor, dat het niet volledig vervullen van zijn functie het levensverzekeringsbedrijf dichter bij Overheidsinmenging zal brengen dan een vraag om bijstand op een moment, waarop alleen wettelijke regeling uitkomst kan brengen. M. C.

⁵⁾ Zou men terzake niet vrijwillig aller medewerking kunnen verkrijgen, dan zou mogelijk langs den weg der verbindendverklaring van een ondernemersovereenkomst dit resultaat kunnen worden verkregen, waar hier zeer zeker een groot algemeen belang aan verbonden is.

⁶⁾ Zoo gaf een der groote maatschappijen, die vanaf het begin aan de regeling mededeed, een extra-nummer uit van haar maandblad, waarin langs een uitvoerig juridisch betoog den verzekerden van deze Maatschappij, die meenden als niet-militair tegen oorlogsterfverlies te zijn gedekt, wordt duidelijk gemaakt, dat hun meening feitelijk niet gegrond is. De onderhavige Maatschappij looft f 100 uit voor hem, die een definitie weet te vinden van het begrip militair en erkent hiernede implicite, dat haar contracten een clause bevatten, die een anderen indruk wekt dan zij wel moest maken.

WEDEROM VERRUIMING VAN DE RUBBERRESTRICIE.

Het besluit van het internationale rubbercomité om het uitvoerpercentage op 80 voor het eerste kwartaal van 1940 vast te stellen, maakt voor de positie van de rubber en de vooruitzichten der maatschappijen, die zich met de winning van dit stapelartikel bezighouden, een zeer gunstigen indruk. Terwijl het uitvoerpercentage over het tweede kwartaal van 1939 nog slechts 50 was, is het voor het eerste kwartaal van 1940, na geleidelijke verhoogingen voor de tusschenliggende perioden, voorloopig vastgesteld op 80.

Voor het artikel rubber heeft thans de oorlog als centraal punt de belangstelling van belanghebbenden. De oorlog kan verschillende invloeden oefenen, nl. dien van den oorlogstoestand, dien van de voorbereiding daartoe en een psychologischen. De invloed van den oorlogstoestand zelf is tweezijdig, nl. vermeerdering en vermindering van het verbruik. Wij hebben indertijd in dit weekblad¹⁾ uiteengezet, waarom wij de overtuiging hadden, dat een oorlog als resultaat een vermindering van rubberverbruik zou geven. Nu is in dezen oorlog de vernietiging in het Westen nog niet begonnen; wij meenen veeleer te moeten vaststellen, dat wij thans nog steeds leven in het stadium van de tot het koortsachtige opgevoerde bewapening. Doch daarnaast uit zich de invloed van den oorlog toch reeds in een vermindering van consumptie, resp. invoer. De psychologische invloed kan voorts duidelijk in de vorming of vergroting van voorraden worden waargenomen.

Uiteraard hebben wij nog geen cijfermateriaal om de vermindering van het verbruik aan te toonen; onze overtuiging is nog zuiver deductief ontstaan. Cijfers over de absorptie zijn voor September nog slechts gedeeltelijk bekend en overigens door het internationale rubbercomité geraamd. Opvallend echter is, dat het comité de totale absorptie van het Europeesche continent in September lager raamt, nl. 14.000 ton tegen een gemiddelde van 22.740 ton in de voorafgaande 8 maanden en 21.819 ton in September 1938. Nu moet daarbij in aanmerking worden genomen, dat de absorptie in Augustus buitengewoon groot is geweest, nl. 26.000 ton, doch tevens, dat er weinig aanleiding bestaat om aan te nemen, dat men de voorraden, tenzij door den nood gedwongen, kleiner heeft laten worden en dat het hoge Augustuscijfer zeker nauw verband houdt met de groote aankopen van Duitsland, welks invoeren van April af belangrijk grooter zijn geweest dan in de overeenkomstige maanden van 1938.

Hetzelfde geldt voor de rest van de wereld wat 1939 betreft; tegenover een gemiddelde absorptie in de eerste 8 maanden van 1939 van 10.141 ton geeft September een cijfer van 9.075 ton. Aan den anderen kant nemen wij ook een verhoogde oorlogsactiviteit waar in het verbruik van Groot-Brittannië (9.964 ton tegen 9.009 ton in Augustus en een gemiddelde van 9.945 ton in de eerste 8 maanden), Canada (2.500 ton tegen resp. 2.083 en ongeveer 2.400) en vermoedelijk de Vereenigde Staten (55.764 ton in October en 50.150 ton in September tegen resp. 50.481 en 46.116 ton).

Het streven naar de vergroting der voorraden komt, behalve in de berichten uit de Vereenigde Staten, in den grooteren invoer in België en enkele andere landen tot uiting en bijv. ook in het voorschrift hier te lande, dat fabrikanten een voorraad van 3 maanden verbruik moeten hebben.

Doch, zooals gezegd, de cijfers zijn nog zeer onvolledig, zoodat volkomen vergelijkingsmateriaal ontbreekt. Wel moet worden geconstateerd, dat Duitsland tot nu toe nog steeds niet als rubberconsument is uitgeschakeld, omdat aanvoer via Rusland (Siberië) en Italië mogelijk blijkt. In hoeverre de andere partij deze aanvoermogelijkheden zal afsluiten (me:

¹⁾ Zie E.-S.B. van 13 September 1939.

alle risico's daaraan verbonden), zal ons de toekomst leeren.

Statistische positie.

De beoordeeling van de statistische positie is nog moeilijker geworden, doordat Groot-Brittannië geen opgave van de in de veemen opgeslagen voorraden en de in beslag genomen rubber meer verstrekt. Derhalve gaan wij uit van den toestand op eind Augustus, toen de wereldvoorraad buiten de restrictiegebieden, behalve in Frankrijk, Japan en Nederland

door het internationale rubbercomité werd getaxeerd op	370.446 ton
Aangezien de totale carry-over nog steeds minder dan toelaatbaar is, kunnen de restrictielanden, behalve Fransch-Indo China, in de 4 laatste maanden van 1939 nog uitvoeren ...	348.964 „
Geraamde uitvoer van Fransch Indo-China en de outsiders	36.000 „
Totaal	
	755.410 ton
Geraamde absorptie September ...	83.189 ton
„ „ Oct./Dec.	258.000 „
extra-toegelaten uitvoer voor ruiltransactie	37.975 „
	379.164 „

Geraamde wereldvoorraad buiten de restrictiegebieden aan het einde van 1939 zonder de hoeveelheid van de ruiltransactie

Voorraad aan het begin van 1939

Wij zien hieruit, dat de wereldvoorraad buiten de restrictiegebieden ondanks het vrijgeven van grotere hoeveelheden in den loop van 1939 een belangrijke verbetering zal hebben ondergaan en per einde van het jaar, aangenomen dat geen belangrijke wijziging meer in den carry-over zal komen, overeenkomt met ongeveer 4½ maand wereldabsorptie. Dat wij daarbij de hoeveelheid der Britsch-Amerikaansche ruiltransactie buiten beschouwing laten, is duidelijk, indien men bedenkt, dat deze voorraad moet worden geblokkeerd.

Wij wijzen er uitdrukkelijk op, dat onze raming van de wereldabsorptie slechts moet worden beschouwd als een indicatie van onze verwachting; over bepaalde gegevens t.a.v. het verbruik beschikken wij niet, doch wij nemen aan, dat het grotere verbruik door Amerika ten deele zal worden gecompenseerd door vermindering elders. Voorzover zulks thans kan worden beoordeeld, zal daarbij niet een gebrek aan scheepsruimte een factor zijn, doch wel de andere factoren, die wij in dit weekblad t.a.p. reeds hebben uiteengezet.

Basis van het besluit.

Onder de tegenwoordige omstandigheden is een vrije voorraad van beneden de 400.000 ton zeker niet groot te noemen en indien wij de verdeling beschouwen, dan treft het ons, dat in de Vereenigde Staten een zeer kleine hoeveelheid ligt. Per einde October toch was de loco-voorraad daar verminderd tot 133.184 ton tegen 231.500 ton aan het begin van 1939. In Amerika gaan dan ook steeds luider stemmen op om den vrijen voorraad tot 200.000 à 225.000 ton te vergrooten, omdat men den voorraad van het oogenblik (minder dan 3 maanden verbruik) te klein acht. De naar Amerika stoomende partijen per eind October waren dan ook belangrijk groter dan die per eind September, nl. 100.500 tegen 68.310 ton, wel een bewijs, dat het daar thans ernst is met den wensch naar grotere voorraden. Nemen wij voor November een verbruik van ruim 55.000 ton aan en veronderstellen wij voorts, dat geen uitvoer van ruwe rubber — zooals in September en October — zal plaats vinden, dan zouden over November de loco-voorraden met 45.000 ton tot ongeveer 178.000 ton toenemen, indien in deze 100.500 ton niet de hoeveelheden der ruiltransactie zijn begrepen. Aan een voorraad van 200.000 ton ontbreken dan nog 22.000 ton.

Wat den rubberprijs betreft, is er nog steeds geen

sprake van een pariteit; Londen noteert zowel in verhouding tot de afscheepmarkten der productiegebieden als tot den prijs in New-York veel te laag, terwijl de prijzen der afscheepmarkten vaak op hun beurt weer boven de New-Yorksche pariteit zijn, een gevolg van den nog steeds onoverzichtelijken toestand en incidenteele vraag voor afscheep naar bepaalde gebieden.

Het voorlaatste besluit van het internationale rubbercomité had de bedoeling, invloed op den rubberprijs in de Vereenigde Staten te oefenen en in hoeverre zulks is geslaagd, blijkt uit het volgende overzicht:

Prijzen voor	23 Sept.	25 Sept.	26 Sept.	10 Nov.	13 Nov.	14 Nov.
Loco-sheets..	21½	22	21	20½	20½	20½ \$ cts.
Loopenden of eerst genoteerden term.	21.50 ¹⁾	20.75 ¹⁾	20.05 ¹⁾	20.45 ²⁾	20.45 ²⁾	20.15 ²⁾ „
laatsten term.	18.92	18.40	18.55	17.60	17.70	17.75 „

¹⁾ September-termijn. ²⁾ December-termijn.

Niet alleen dus, dat een verdere prijsstijging wel degelijk is voorkomen, doch bovendien is de prijs iets gedaald, zij het dat in dit opzicht het succes niet groot is geweest. Daarbij moet worden bedacht, dat de Novemberprijzen reeds onder den invloed stonden van de algemeene verwachting, dat het uitvoerpercentage voor het eerste kwartaal met 5 tot 80 zou worden verhoogd, zoodat een handhaven op 75 vermoedelijk tot een stijging van den rubberprijs zou hebben geleid.

Tenslotte blijft als derde factor de Britsch-Amerikaansche ruiltransactie van katoen tegen rubber. Volgens een nadere berekening omvat deze niet 80.000, maar ongeveer 85.000 ton rubber, zoodat met de vaststelling van het uitvoerpercentage er op moest worden gerekend, dat nog ongeveer 85.000 ton min ongeveer 38.000 ton (in 1939 vrijgegeven), dus 47.000 ton, moest worden vrijgegeven.

Deze factoren te zamen genomen en vooral het feit, dat de markt reeds een verkleining der restrictie tot 20 pCt. in den rubberprijs had verdisconteerd, maakten een andere dan de genomen beslissing welhaast onmogelijk.

Beteekenis besluit.

Door de grotere standaardquota voor 1940 betekent een uitvoerpercentage van 80, dat de restrictielanden, behalve Fransch Indo-China, in het eerste kwartaal van 1940 zullen mogen uitvoeren 308.300 ton vermoedelijke uitvoer van Fransch Indo-China

en de outsiders	25.700 „
	334.000 ton

daarvan gaat af:

moodig voor de ruiltransactie	47.000 ton
aanvulling Amerikaanschen voorraad	22.000 „
	69.000 „

resteert ter bestrijding van de wereldabsorptie 265.000 ton

Aangenomen, dat het internationale rubbercomité den zichtbaren voorraad buiten de restrictiegebieden en elders dan in Amerika opgeslagen niet te groot acht — en hij zal op het einde van het jaar, indien de aanvulling met 22.000 ton in de Vereenigde Staten niet heeft plaats gehad en ongerekend wat stoomend is naar Amerika, ongeveer 150.000 à 180.000 ton, dus ongeveer 5 maanden absorptie dezer gebieden bedragen — moet de aanvulling van den voorraad in Amerika extra worden vrijgegeven en doet het er voor de probleemstelling weinig toe, of de aanvulling voor Amerika in 1939 of begin 1940 plaats heeft; het uiteindelijke beeld der statistische positie wordt er niet door veranderd, al kan het wel tot een uiteenlopend prijsniveau op de verschillende markten leiden.

Wat de absorptie buiten de restrictiegebieden aangaat, hiervan valt weinig te zeggen. Veel hangt af van het verloop van den oorlog; leidt deze niet tot vernietiging op groote schaal van rubber, dan moet worden bedacht, dat er eens een einde komt aan de

toeneming der bewapeningsvoorraden, terwijl het verbruik voor andere doeleinden vermindert en de aanvoer naar Groot-Duitsland eerder moeilijker dan gemakkelijker zal worden. Bovendien heeft het minder sterk of niet meer aanvullen van de voorraden aan vernietigingsmateriaal ook indirecten invloed, omdat het een terugslag zal geven op de bedrijvigheid in de Vereenigde Staten — met de gevolgen van dien voor de automobiellindustrie. Wordt de oorlog als een werkelijke oorlog gevoerd, dan zal aanvulling van de reserves noodig blijven, wat dus de absorptie ten goede zal komen, al blijft het o.i. dubieus of dit het mindere verbruik elders zal compenseeren. De mogelijkheid van het staken der vijandelijkheden, met zijn invloed op het rubberverbruik, laten wij vooralsnog buiten beschouwing.

Nemen wij aan, dat gemiddeld per maand in het eerste kwartaal van 1940 buiten de productiegebieden zal worden geabsorbeerd 86.000 ton, tegen ruim 83.000 ton in September 1939 en gemiddeld 88.300 ton in de eerste 9 maanden van dit jaar, dan komen wij op een totaal van 258.000 ton voor het eerste kwartaal van 1940. Hierbij is ervan uitgegaan, dat de bedrijvigheid in de Vereenigde Staten op een hoog niveau blijft gehandhaafd en dat in de eerste 9 maanden in de invoercijfers van tal van landen ook een onzichtbare voorraadvorming is opgenomen. Wij gaan er dan voorts van uit, dat een verder vergrooten der voorraden aan oorlogsmateriaal direct en indirect (Amerika) het verbruik van rubber ten goede komt.

Zou dit cijfer van de wereldabsorptie buiten de productiegebieden juist zijn, dan zien wij, dat tegenover een vrijen werelduitvoer — zonder wijziging van den carry-over — van 265.000 ton een absorptie van 258.000 ton zou staan, dat dus het evenwicht vrijwel gehandhaafd blijft en er zeker niet van een belangrijke toeneming van voorraden kan worden gesproken. Het besluit van het comité brengt dus geen enkel gevaar met zich, hoewel kan worden aangenomen, dat de rubberprijs in Amerika thans eerder een dalende dan een stijgende tendens zal gaan vertoonen. Doch ook dit kan voor rubberproducenten slechts een voordeel zijn, omdat hij tot eind Augustus gentsiddeld ongeveer 16 Dollarcenten — tegen gemiddeld 14.6 in 1938 — is geweest en de kosten van vervoer niet met 4 Dollarcenten per lb. zijn gestegen. Een te hooge rubberprijs bevordert het verbruik van reclaimed rubber²⁾ en kan op den duur dus nooit bevorderlijk zijn voor de rubberpositie. Bovendien heeft het internationale comité een bepaalden prijs als „den redelijken” voor oogen en wij meenen uit zijn besluiten te mogen afleiden, dat deze beneden een Amerikaansch niveau van 21 Dollarcenten ligt.

Verdere toekomst.

Zijn onze conclusies juist, dan kan ook voor het tweede kwartaal een veronderstelling omtrent het uitvoerpercentage worden gewaagd. Aannemende, dat de carry-over ongeveer ongewijzigd blijft en de voorraden buiten de restrictiegebieden als voldoende zullen worden beschouwd, mede rekening houdende met de toegenomen onzichtbare voorraden, zal dan een hoeveelheid van 69.000 ton uitvallen. Tenzij zich dus bij de absorptie bijzondere feiten zouden voordoen, zou dit beteekenen, dat voor het tweede kwartaal de restrictie, om evenwicht met de absorptie te behouden, met 15 pCt. zou moeten worden verscherpt, dat dus het uitvoerpercentage op 65 zou moeten worden gefixeerd, indien de markt, dus de prijzen, een dergelijke verscherping zouden gedooogen. Dit is uiteraard een vraagstuk, dat thans nog niet kan worden overzien; echter ligt, indien de hoeveelheid voor de ruiltransactie is bijeengebracht, een verscherping der restrictie in den aard der dingen.

J. F. H.

²⁾ In de eerste 9 maanden van 1939 in de Vereenigde Staten 130.067 ton of ruim 31 pCt. tegen in dezelfde periode van 1938 81.964 ton en over heel 1938 120.800 of 27.6 pCt.; voor Groot-Brittannië resp. 7.777, 5.549 en 8.882 ton.

WIE IS „MILITAIR”?

In het extra-nummer (1 Nov. 1939) van „De Wacht” (maandblad van een groote levensverzekering-mij.) wordt, in verband met de oorlogsclausule, de volgende mededeeling gedaan:

„Aan hem, die een definitie geeft, welke het dichtst komt bij die, welke wij overwegen bij a. militairen, toe te passen, zal een bedrag van f 100 worden toegekend.”

Bij het oplossen van deze prijsvraag bestaat een vrije competitie. Geheimhouding van de namen van hen, die een oplossing beproeven, wordt niet beloofd. Ik waag een oplossing voor te stellen in het openbaar.

De redactie van de prijsvraag doet ietwat eigenaardig aan, omdat de heeren zelf een definitie hebben opgesteld en nu slechts vragen naar een definitie, welke bij deze geheime definitie het dichtst nabij komt.

Ik moet dezen opzet ter zijde stellen en alleen de vraag beantwoorden, wie, in Nederland, in den zin van ons positief administratief recht, is „militair”.

Hier is een duidelijke definitie te geven. Duidelijke woorden zijn er gelukkig nog wél.

Een „militair” is: „een persoon, die onderworpen is aan het militaire gezag”.

Hier is bij de toepassing geen moeilijkheid. Wanneer mij de bovenbedoelde f 100 worden toegekend, ben ik bereid f 1 te betalen aan hem of haar, die mij een geval voorlegt, waarbij de toepassing van mijn definitie niet opgaat. Ik houd er mij van verzekerd, dat ik niets zal hebben uit te betalen.

Daar de vaststelling van het administratiefrechtelijk begrip „militair” voor het levensverzekeringsgedrijf van het grootste belang is, wensch ik de definitie hier toe te lichten met het oog op het gebruik van het woord „militair” en „niet-militair” in den zin van art. 36 van de Oorlogswet 1899. Het komt mij n.m.l. voor, dat het genoemde extra-nummer juist in dit verband enkele onjuistheden vermeldt, welke gevaarlijk zijn voor de juiste interpretatie van de zogen. „oorlogsclausule” in vele levensverzekeringsspolissen. De uitgedrukte gedachtenreeks: „Het is echter wel duidelijk dat, met uitzondering van de vrouwen (en dit is zelfs dubieus), bij staat van beleg (die direct wordt afgekondigd als er oorlog dreigt) praktisch iederéén, jong en oud, in de termen zal vallen om deel uit te maken van de militaire macht (art. 36 van de wet op den Staat van Oorlog en Beleg, enz.)” bevat reeds dadelijk tal van onjuistheden, welke hier nu niet behoeven te worden vermeld.

Vastgesteld wordt echter, dat het bij de beantwoording van deze prijsvraag gaat om de vaststelling van het begrip, verbonden aan het zelfstandig naamwoord „militair”, zooals dit woord in polissen voorkomt, en dus niet om allerlei andere uitdrukkingen als: deel uitmaken van de militaire macht, militaire officieren, militair strafrecht, tot de zee- of landmacht behooren, dienstplichtigen die onder de wapenen zijn geroepen, het militaire verband of wel het militaire dienstverband. Het woord militair wordt in allerlei combinatie gebruikt. Hier gaat het om het zelfstandige naamwoord. Een „militair” is een persoon, die onderworpen is aan het „militaire gezag”. Deze definitie wordt hier toegelicht met het oog op één artikel uit de Oorlogswet. In een bredere administratiefrechtelijke beschouwing zoude blijken, dat deze definitie ook past voor de Dienstplichtwet. In de procedure van die wet wordt een burger op één bepaald moment van „burger” tot „militair”. Dit wil volstrekt niet zeggen, dat de persoon al zijn rechten en plichten als burger verliest (hij gaat door belasting te betalen), maar hij wordt wel „militair” op één bepaald moment.

Hier wordt nu overigens slechts rekening gehouden met genoemd art. 36 der Oorlogswet, luidende:

Art. 36. Het militaire gezag is bevoegd, indien het belang der defensie zulks noodzakelijk doet zijn, niet-militair

ren op te roepen om deel uit te maken van de militaire macht en als zoodanig, hulp en medewerking te verlenen, hetzij tot bewaring der rust of tot deelneming aan de werkdadige verdediging, hetzij tot het verrichten van die militaire werkzaamheden, welke door hen kunnen geschieden. Zij worden van het tijdstip af, waartegen zij zijn opgeroepen, als militairen aangemerkt. De oproeping geldt als eene oproeping voor den werkelijken dienst. Naar gelang zij zijn opgeroepen om deel uit te maken van de zee- of van de landmacht, worden zij geacht tot de zee- of tot de landmacht te behooren.

Er wordt hier niet een verklaring gegeven van alle woorden van dit wetsartikel. Het gaat om de vraag, wie zijn deze „militairen”. In „De Wacht” wordt nu opgemerkt en aan deze vergissing kan het best dadelijk het betoog worden vastgeknoopt, dat iemand die treedt onder de bevelen van het militaire gezag of die verplicht is te gehoorzamen aan dat gezag, taalkundig beschouwd moeten worden als „te staan onder militair gezag”. Dit kan nooit geheel juist zijn.

Hier moet nu worden onderscheiden. Het militaire gezag heeft tegenover de burgerbevolking en tegenover de burgerlijke autoriteiten, wanneer de staat van beleg is afgekondigd, speciale bevoegdheden. Niet alleen gaan bevoegdheden van het burgerlijke gezag over op het militaire gezag, neen, het militaire gezag krijgt bevoegdheden, welke het burgerlijke gezag nooit bezat.

Van beide gevallen een voorbeeld.

In het, in staat van beleg verklaarde, gebied bepaalt het militaire gezag het sluitingsuur der café's. Op het aangegeven uur kan een militaire patrouille, bijv. uitgezonden door den wachtcommandant, in de café's binnenkomen, de bezoekers verwijderen en de deur sluiten. Dit zijn handelingen tegenover burgers, die wel, onder bedreiging van straf, verplicht zijn aan de bevelen van het militaire gezag (na de waarschuwing: „hoogste tijd, heeren”) te gehoorzamen, maar die daarom niet zijn onderworpen aan het militaire gezag. Deze cafébezoekers zijn dus burgers, geen militairen.

Het militaire gezag heeft ook de bevoegdheid een censuur tegenover de pers uit te oefenen. Dit is een nieuwe bevoegdheid van het militaire gezag, welke aan het burgerlijke gezag nooit toekwam. Art. 18 der Oorlogswet handelt over het tegengaan van het bekendmaken van berichten en opmerkingen betreffende militaire maatregelen. Wanneer dit „oorlogsnieuws” wordt verspreid door middel van de drukpers, kan het militaire gezag dit tegengaan, zelfs wanneer alleen de staat van oorlog is verklaard. Op het overtreden van het verbod van het militaire gezag staat: straf.

De militaire commandant bemerkt, door de contrôle, die hij heeft over telefoon en telegraaf, dat in zijn gebied een geheime drukpers werkt. Het militaire gezag verbiedt het gebruik van de middelen van publicatie aan wie? Aan „burgers”? Zij gehoorzamen of overtreden het militaire bevel. Maar zij zijn, goede of slechte burgers, zij zijn niet „militairen”, onderworpen aan het militaire gezag.

Thans art. 36. Het militaire gezag heeft arbeidskrachten nodig binnen het gebied, dat in staat van beleg is verklaard. Natuurlijk kunnen burgers daartoe vrijwillig worden aangenomen. Maar burgers kunnen niet worden verplicht hand- en spandiensten te verrichten.

Nu zegt de wet (art. 36 Oorlogswet): gij, burger, die een oproeping hebt ontvangen als genoemd in art. 36 der wet, zult „militair” zijn. Gij zult onderworpen zijn aan het militaire gezag en wel van het oogenblik af, dat de oproeping u is uitgereikt. Dat is het preciese moment van den overgang. Gij zijt militair zolang de oproeping geldt. Eindigt uw termijn van oproeping, dan eindigt het feit, dat gij onderworpen zijt aan het militaire gezag.

Deze militair komt nu de bevelen van het militaire gezag na. (Een burger kan eenvoudig die bevelen niet

nakomen). De militair kan een uniform te dragen krijgen, misschien werkt hij in burger.

Deze militair is beschermd door de bepalingen van het Landoorlogreglement 1907. Deze militair is onderworpen aan de militaire krijgstucht. Deze militair is beschermd door de bepalingen van het Militair Strafwetboek.

Een burger geniet deze bescherming niet. Wanneer deze definitief wordt toegepast, schijnt de conclusie van „De Wacht”, dat practisch, wanneer de staat van beleg is afgekondigd, iedereen militair is, er volkomen naast.

Geenszins. De burgerbevolking gehoorzaamt aan de bevelen door het militaire gezag gegeven. De burgers zijn de dragers van rechten en verplichtingen, geregeld in de wet, tegenover den Staat thans werkende met het orgaan: het militaire gezag.

Slechts zij, die speciaal een oproeping ontvangen als bedoeld in art. 36 der Oorlogswet, en er staat in de wet niet, dat deze oproeping tot „mannen” is beperkt, zijn onderworpen aan het militaire gezag. Deze zijn door wetsduiding: militairen.

C. W. DE VRIES.

STATISTISCHE TOETSING VAN CONJUNCTUURTHEORIEËN: DE TWEDE VOLKENBONDSPUBLICATIE.

Zoals de lezers van dit blad weten, is door de Economische Voorlichtingsdienst van het Volkenbondssecretariaat reeds enige jaren werk verricht ten aanzien van het statistisch toetsen van conjunctuurverklaringen¹⁾.

Bij een vorige gelegenheid werd een overzicht gegeven van de eerste publicatie op dit gebied door het Secretariaat; met het uitbreken van den oorlog kwam deel II uit, waaraan ondergetekende eveneens het genoegen had zijn krachten te geven, daarin in het bijzonder bijgestaan door onzen landgenoot Dr. J. J. Polak, voor wiens rekening belangrijke gedeelten komen. Het zij mij vergund in dit artikel in eenvoudige bewoordingen het een en ander mee te delen over de inhoud van dit deel II. Het zal de lezers overigens wellicht direct inboezemen te vernemen, dat de energieke directeur van de Voorlichtingsdienst bij het Secretariaat, de heer Loveday, thans het conjunctuurwerk geheel heeft doen concentreren op de vraagstukken van de te verwachten naoorlogse depressie.

Het onderwerp van deel II is de conjunctuurgeschiedenis van de Verenigde Staten tussen 1919 en 1932. Getracht is om langs statistische weg te weten te komen, hoe de conjunctuurbewegingen in die periode tot stand zijn gekomen en na te gaan, welke theorieën voor de verklaring daarvan de belangrijkste elementen opleveren.

De methode, die daarbij is gebruikt, werd in deel I van deze serie beschreven. Met een modern woord, ontleend aan de Zweedse school, is het de *sequence analysis*, waarvan kort geleden Prof. Kreukniet in zijn intreedende te Groningen²⁾ een duidelijke karakteristiek gaf. Men schenkt bij deze methode in het bijzonder aandacht aan de vraag, hoe de economische toestand in een gegeven jaar bepaald wordt door die van het voorafgaande jaar en de sindsdien opgetreden externe wijzigingen. Het heden is bepaald door het verleden en bepaalt op zijn beurt de toekomst — zo is, met een korreltje zout, het uitgangspunt.

Wil men een dergelijke projectie van de loop der conjunctuur in de toekomst volvoeren, dan moet men daartoe de structuur van het economische mechanisme tamelijk gedetailleerd kennen, en bovendien quantitatief kennen. Evenals in fysieke zin een netwerk

¹⁾ Zie: J. J. Polak, Mathematisch-statistische conjunctuurstudie vanwege den Volkenbond, E.-S.B. van 15 Maart 1939, blz. 217.

²⁾ Conjunctuurtheorie en conjunctuurtheorieën, Wolters, Groningen 1939.

slechts bepaald is, als men elke verbinding tussen twee knopen kent naar lengte en sterkte, evenzo is het netwerk van de economische structuur pas bekend, als men van alle economische causale reacties de tijdsduur kent, nodig voor hun uitwerking en de intensiteit, waarmee ze werken. Een voorbeeld ter verduidelijking: een groter inkomen zal bijv. leiden tot grotere uitgaven; de vraag is 1o. een *hoe grote* verhoging van uitgaven volgt op een gegeven verhoging van inkomen en 2o. *na welke tijdsduur* zijn de uitgaven aan het hogere inkomen aangepast?

Nu kan men, teneinde het netwerk te overzien, daarin op twee of meer alternatieve wijzen orde scheppen. Men kan zich afvragen: op welke andere verschijnselen werkt verschijnsel *a* direct in? en deze vraag voor elk der relevante verschijnselen beantwoorden. Dan kijkt men a.h.w. vooruit, in de richting van de causale verbinding. Men kan zich ook afvragen: door welke andere verschijnselen wordt verschijnsel *a* beïnvloed? en deze vraag vervolgens voor elk der relevante verschijnselen stellen. Dan kijkt men terug. In andere woorden: bij de eerste methode beschrijft men alle causale connecties door ze te groeperen volgens de verschijnselen waarvan ze uitgaan, bij de tweede methode volgens de verschijnselen, waarin ze „samenkomen”.

Dit klinkt misschien erg abstract, doch wordt vooropgesteld om den lezer aan te tonen, dat naar een zekere logische geslotenheid is gestreefd.

De aard der onderzoekingen kan verder echter beter worden duidelijk gemaakt door enkele voorbeelden te behandelen. Een daarvan is het reeds even aangeestipte voorbeeld: door welke factoren worden de fluctuaties in de uitgaven bepaald? Uitgaven hier op te vatten als de gezamenlijke gelduitgaven voor finaalgoederen en -diensten van alle huishoudingen. Zoals men weet, is het geldbedrag van de in totaal uitgeoefende vraag naar deze diensten en goederen een zeer belangrijk element in de bepaling van de conjunctuur. Men kan het op zijn minst splitsen in twee bedragen, nl. het voor consumptiegoederen bestede bedrag en het voor kapitaalgoederen bestede bedrag³⁾. Het eerste zal door de consumenten, het tweede door de bedrijfshuishoudingen besteed worden. Tezamen bepalen ze — grotendeels althans — weer het inkomen even later. Zelf hangen ze — onder meer — in sterke mate af van de even te voren genoten inkomens; individuele inkomens voor wat de consumptie betreft, bedrijfsinkomens voor wat de investeringen betreft.

Beschouwen wij thans de consumptieve uitgaven nader. Behalve van de inkomens der verschillende categorieën van personen — bijv. arbeiders, boeren, en alle overige personen — zullen ze ook nog afhangen van het prijsniveau; mogelijk ook van de verdeling der inkomens. De afhankelijkheid van de inkomens zal nog verschillend zijn voor arbeiders en voor anderen. De eerstgenoemden zullen waarschijnlijk een groter deel van een eventuele inkomensvermeerdering consumeren dan de laatstgenoemde, meer welgestelde, personen. In de taal van Keynes: de (marginale) „propensity to consume” zal bij hen groter zijn. In de publicatie, waarvan wij thans spreken, is getracht om deze „propensity” statistisch te benaderen. Daarbij bleek, dat de consumptieve uitgaven, behalve voor de inkomens, waarschijnlijk ook in belangrijke mate worden bepaald door de speculatiewinsten, die aan de beurs — effecten- zowel als goederenbeurs — worden gemaakt. Althans zou het verloop van de consumptieve uitgaven aanmerkelijk minder goed te benaderen zijn, wanneer men laatstgenoemde „winsten” buiten beschouwing liet. Voorts bleek een goede overeenstemming te verkrijgen, als men een „marginal propensity” van 0.95 voor de lonen, een van 0.78 voor de lopende inkomens der niet-ar-

³⁾ Eenvoudigheidshalve zijn met goederen hier ook diensten bedoeld.

beiders in de steden en een van 0.28 voor de speculatieve winsten aanneemt.

Weliswaar blijken ook andere getallen mogelijk, doch men is verre van vrij in de keuze daarvan, wil men met de statistische feiten in overeenstemming blijven.

Overgaande tot andere voorbeelden, kan worden vastgesteld, dat allerlei elasticiteitscoëfficiënten of daarmee gelijkstaande grootheden zijn bepaald; zo bijv. de elasticiteit van het aanbod van consumptiegoederen, van productiemiddelen, van arbeid, van geld en van korte kredieten. Daarbij is voortgebouwd op werk van verschillende Amerikaanse onderzoekers, zoals Schultz, Roos, Waugh, Snyder, Riefler, e.a.

Voor het bepalen van de elasticiteit van het aanbod van geld — waarvoor het gezamenlijke bedrag van chartale en girale betalingsmiddelen is genomen — is een uitvoerige analyse van het bankwezen der Verenigde Staten nodig geweest, waarbij in het bijzonder van het werk van Currie en Riefler is uitgegaan en voorts getracht is de „bindingen”, waaraan het stelsel is onderworpen, in kwantitatieve vorm te brengen.

Behalve de aanbodzijde is de vraagzijde natuurlijk ook beschouwd. Voor het artikel „geld” is daarbij in het bijzonder aandacht besteed aan de afhankelijkheid, die de hoeveelheid geld-in-omloop vertoont van de inkomens, welke afhankelijkheid tot en met 1930 zeer nauwkeurig blijkt aanwezig te zijn. Op grond daarvan is het mogelijk voor de jaren daarna een schatting te maken van de „hoarding”, welke kan worden getoetst aan andere schattingen.

Ook de andere onderdelen van de monetaire sfeer worden uitvoerig besproken. Ik meen te mogen zeggen, dat een eerste poging is gewaagd om met het instrument van de statistische vraag- en aanbodanalyse deze sfeer kwantitatief te beschrijven. In het bijzonder in dit gedeelte is de medewerking van Dr. Polak van veel belang geweest.

De kennis van een aantal elasticiteitscoëfficiënten in deze sfeer is onontbeerlijk voor de beoordeling van allerlei monetaire maatregelen en andere vormen van conjunctuurpolitiek.

Daartoe moet men echter de gevonden resultaten in onderling verband verwerken. Over enkele der conclusies t.a.v. de veroorzaking en beïnvloeding der conjunctuur in de Verenigde Staten in een volgend artikel.

J. TINBERGEN.

DE RIJKSMIDDELEN OVER OCTOBER.

Algemeen beeld.

Tot dusver blijven de Rijksmiddelen na het intreden van den oorlogstoestand ruime baten opleveren. De opbrengst van de maand October was zelfs bijzonder hoog. De niet-directe heffingen toch brachten tezamen een bedrag van *f* 47.007.000 in 's Rijks schatkist, d.i. *f* 10.866.500 meer dan in de gelijknamige maand van het vorige jaar en *f* 10.196.600 meer dan waarop blijkens de maandraming gemiddeld wordt gerekend. Weliswaar zit de vooruitgang in hoofdzaak in de omzetbelasting, die een accres van *f* 7.524.400 vertoonde, doch ook verschillende andere heffingen gaven belangrijk stijgende ontvangsten te zien. Zoo de dividend- en tantiëmebelasting, de invoerrechten (vermeerdering *f* 1.569.200) en de accijnzen, op den zoutaccijns en den wijnaccijns na. De invloed van de huidige oorlogspositie en van de mobilisatie der weermacht dringt slechts langzaam in de middelenoverzichten door. Duidelijk manifesteert zich die invloed ten ongunste bij het statistiekrecht en de loodsgelden; ook bij de zegel- en registratierechten. Alles bijeengenomen, heeft de tegenwoordige situatie echter tot nog toe stimuleerend op de ontvangsten uit de niet-directe belastingen gewerkt.

De totale ontvangsten over de eerste tien maanden van dit jaar bedragen *f* 396.221.100 tegen *f* 366.697.100

in hetzelfde tijdvak van 1938 en bij een evenredige raming van f 368.104.200. In vergelijking met het vorige jaar droegen twaalf middelen tot de verhooging bij met een gezamenlijk bedrag van f 39.454.800; de resteerende vijf middelen brachten tezamen f 9.930.800 minder op. De vooruitgang komt in hoofdzaak op rekening van de invoerrechten en van de omzetbelasting, die tezamen bijna f 29½ miljoen méér in de schatkist brachten. Bij de raming valt een gelijksoortige verhouding op te merken.

Dividend- en tantiëmebelasting.

Opnieuw gaf de dividend- en tantiëmebelasting een accres boven de opbrengst van dezelfde maand van 1938 te zien; de vooruitgang bedroeg ditmaal f 582.700 en deed den in de reeds verstreken maanden van het jaar verkregen voorsprong stijgen tot f 1.650.800. Reeds meermalen werd opgemerkt, dat het ruimer vloeien van dit middel geheel aan de verhooging der Rijksopcenten in Mei 1938 is te danken. Zonder dezen factor zou de in 1938 inzinkende conjunctuur allicht een daling van de opbrengst hebben veroorzaakt.

Invoerrechten.

De invoerrechten leverden een record-opbrengst op, nl. van f 11.531.700 tegen f 9.962.500 in October 1938 en bij een gemiddelde maandraming van f 8.000.000. Het is nog niet duidelijk, in welke richting de loop van deze heffing zich ontwikkelen zal. Op dit oogenblik worden nog belangrijke hoeveelheden goederen sneller dan gewoonlijk uit entrepôt gehaald en ter markt gebracht. Voor de toekomst zal rekening moeten worden gehouden eenerzijds met het stagneeren en zelfs voor een deel stilleggen van in- en uitvoer en voorts met een beperking van het verbruik, welke vroeger of later zal moeten plaats vinden, anderzijds zullen de prijzen der goederen een stijgende tendens gaan aanwijzen. Voorshands behouden de „gunstige” invloeden nog de overhand. Het statistiekrecht gaf f 20.300 minder; hierin komt voornamelijk de achteruitgang van onzen export tot uitdrukking.

Accijnzen.

De accijnzen waren over het algemeen aanzienlijk hooger; de tijdsomstandigheden oefenen hier een gunstigen invloed uit, o.a. door de voorraadvorming door particulieren (van suiker, tabak, vleeschconserven e.d.). Alleen de zoutaccijnzen en de wijnaccijnzen vertoonden een lager opbrengstcijfer. Voor de vermindering van de opbrengst van eerstgenoemden accijnzen (met f 19.400) is een bepaalde oorzaak niet aanwijsbaar. De wijn verschaft ditmaal f 12.100 minder, doch de eerste maand van het kwartaal is voor deze heffing van weinig beteekenis. De geslachtaccijnzen floreert den laatsten tijd bijzonder; er kwam ditmaal f 133.100 meer binnen dan in dezelfde maand van het vorige jaar, dank zij het toenemende vleeschverbruik ten behoeve van het leger. Aan gedistilleerdaccijnzen werd f 578.900 méér ontvangen, hoewel geen verschil in crediettermijnen in het spel was. Vermoedelijk is ook deze stijging aan de mobilisatie toe te schrijven. Dit laatste is allicht tevens het geval bij den bieraccijnzen, waarvan de vermeerdering in ontvangst f 239.700 bedroeg; bij dit laatste middel is ook de toeneming van de bierproductie in de zomermaanden van gewicht. Wegens het alom maken van voorraad in verband met den gespannen toestand leverde de suikeraccijnzen een surplus van f 726.000 op; een maandopbrengst van f 5.961.700 is voor dit middel uitzonderlijk hoog. Ook de tabaksaccijnzen vertoonden een recordcijfer; de ontvangsten beliepen f 4.093.800, hetgeen een toeneming met f 1.006.500 beteekent, gevolg van de contante betaling van zegels, die boven het verleende crediet werden besteld. Verwacht mag worden, dat de accijnzen vooralsnog ruime baten zullen blijven opleveren, zoolang niet een meer omvat-

tend distributiestelsel dan het thans ingestelde noodzakelijk wordt.

Andere indirecte heffingen.

De belasting op gouden en zilveren werken bracht f 6.700 méér op. Gerekend over tien maanden, bedraagt de vooruitgang bij dit kleine middel f 49.900. De opbrengst van de omzetbelasting ging ver boven de verwachtingen uit. Een maandontvangst van f 13.118.500 werd nog nimmer behaald. Zoolks bekend, zijn hier vooral technische oorzaken (verschuiving van de betalingstermijnen) in het spel; daarnaast hebben in den laatsten tijd groote inslagen van goederen plaats gehad. Gerekend over tien maanden, is het loopende jaar reeds f 13.252.900 in het voordeel. Met de couponbelasting gaat het nog voortdurend bergafwaarts; het nadeelige verschil bedroeg in de afgelopen maand f 150.600 (over tien maanden f 392.100).

Aan zegelrechten werd f 431.400 minder ontvangen, welke daling voor een groot deel (f 259.700) is te wijten aan het terugloopen van de beursbelasting. Ook de registratierechten vertoonden een dieptepunt; bij dit middel bleven de ontvangsten f 326.000 bij die van October 1938 ten achter. De hier besproken groep van middelen vertegenwoordigt een zwakke plek in de Rijksfinanciën. De geldhandel en de handel in vast goed worden door den oorlogstoestand in Europa merkbaar aangetast. Zoolks steeds reageert deze groep van middelen het eerst op de ongunstige wending in de economische verhoudingen.

De successierechten liepen terug met f 483.100. Ook op zichzelf beschouwd, waren de ontvangsten laag (f 852.800 beneden de raming). Tot dusver werd in 1939 reeds f 5.346.000 minder ontvangen dan in het voorafgaande jaar. Het geldt hier echter een uiterst wisselvallig middel. De loodsgelden zijn bijzonder sterk gedaald; er kwam ditmaal maar f 24.300 binnen, d.i. f 57.900 minder dan in October 1938. Bij dit middel manifesteert de handelsbelemmering ten gevolge van den oorlog zich al in zeer sterke mate.

Directe belastingen.

Enige reactie tengevolge van de huidige mobilisatie der weermacht kan in deze afdeling nog niet worden waargenomen. Immers, de opbrengst van nagenoeg alle directe belastingen steunt op een jaarlijkschen aanslag, welke zich eerst na verloop van eenigen tijd aan de gewijzigde omstandigheden kan aanpassen. Het totaal van de zuivere kohierbedragen op ultimo October jl. komt f 13.682.900 uit boven dat van de overeenkomstige dienstjaren op 31 October 1938. De inkomstenbelasting droeg tot dezen vooruitgang bij met een bedrag van f 13.462.500. Gedeeltelijk houdt dit voordeelig verschil verband met de verbetering van den economischen toestand in 1937; anderdeels is het te danken aan een vlotter verloop van de aanslagregeling. De verschillen in kohierbedrag, die de overige directe heffingen te zien geven, zijn van betrekkelijk weinig gewicht en laten zich niet gemakkelijk toelichten.

AANTEKENINGEN.

Het levensverzekeringsbedrijf in de oorlogvoerende landen in 1914—1918.

Het feit, dat het behoorlijk functionneeren van het levensverzekeringsbedrijf een sociaal belang van de eerste orde vormt, maakt het begrijpelijk, dat men er overal naar gestreefd heeft ook in oorlogstijd den goeden gang van zaken zooveel mogelijk te handhaven. Voorop mag hierbij worden gesteld, dat de maatschappijen zelve steeds van een zeer hooge opvatting van haar taak hebben blijk gegeven.

Nu zijn de moeilijkheden, waarmede het bedrijf te kampen had in hoofdzaak tot 3 factoren te herleiden:

1. Verliezen door oversterfte t.g.v. oorlogsgeweld;
2. een premiebetalingsmoratorium;
3. beleggingsproblemen.

Oorlogssterferisico.

Alleen in Engeland was bij het uitbreken van den oorlog onbeperkte verzekering, zonder oorlogsrisicoclausule, regel. De „Industrial Companies” hieven in het geheel geen extra-premie; de „Ordinary Companies” alleen van leden der land- en zeemacht, en wel 3.3 tot 5.5 pCt. van het verzekerde kapitaal.

In Frankrijk en Duitschland was in 1914 het oorlogsrisico gewoonlijk in het verzekeringscontract uitgesloten. Natuurlijk kon dit, na 1914, niet zoo blijven; in beide landen heeft men het heffen van een extra-premie als oplossing van het probleem gekozen, in beide landen rees daartegen vrij veel verzet. Het systeem is natuurlijk voor de minst draagkrachtigen het meest bezwaarlijk. De Deutsche maatschappijen hieven in den regel een premie ineens van 10 pCt. voor officieren, tot 3 pCt. voor non-combattanten over het verzekerde kapitaal minus de afkoopwaarde; daarnaast kwamen echter ook tal van andere regelingen voor, waarvan de jaarlijksche extra-premie als de voornaamste moet worden genoemd. De hoogte van de extra-heffing werd steeds door het „Aufsichtsamt” gecontroleerd.

Vermeldenswaard is hier nog de oprichting van oorlogsreservefondsen, die men uit allerlei bronnen (vnl. de oorlogsrisicopremies) financierde.

In Frankrijk bedroeg de extra-premie ineens 5 tot 10 pCt. over het verzekerde kapitaal (soms over het verzekerde kapitaal minus de afkoopwaarde) naar gelang van de verschillen in risico van de betrokkenen.

Van deze gelegenheid om ook het oorlogsrisico in de verzekering op te nemen, werd veel gebruik gemaakt. Dit hield verband met een faciliteit, die alleen in Frankrijk is voorgekomen: men kon zijn polis renteloos beleenen, doch alleen om daarmede of vervallen premies of vervallen renten op vroegere voorschotten af te lossen; wie nu reeds tenminste drie jaren verzekerd was, mocht op deze wijze ook zijn oorlogsrisicopremie voldoen.

Premiebetalingmoratoria.

Een algemeen premiebetalingsmoratorium heeft alleen in Frankrijk bestaan; het werd den 10en Augustus 1914 afgekondigd. Degenen, die hun achterstand na den oorlog zouden inhalen, behoefden over dat bedrag slechts 3 pCt. rente te betalen. Daar nu de premie-ontvangst snel terugliep, werd ook een uitbetalingsmoratorium noodzakelijk: iedere uitbetaling (ook terugkoop) mocht 30 dagen worden uitgesteld, voorloopig zou slechts 10 pCt. van het verzekerde bedrag worden uitgekeerd (met een maximum van Frs. 5000). Voor het restant zou na den oorlog een regeling worden getroffen. Alleen de lijfrenten werden stipt op tijd uitbetaald, doch tot een bedrag van niet meer dan Frs. 1200 per jaar.

Het uitstel werd spoedig op 60 dagen gebracht; percentage en maximum bedrag werden eerst tot 15 pCt. en Frs. 7500, nog later tot 20 pCt. en Frs. 40.000 verhoogd. Bij den veel voorkomenden terugkoop hielden de maatschappijen zich aan een uitbetaling van 10 pCt.

Sedert 1917 mochten zij van haar niet-betalende verzekerden de onderteekening van een „engagement” (waarbij dezen zich verbonden na den oorlog alles te betalen) eischen, doch veel effect had deze maatregel niet.

In Engeland werden de Industrial Companies bij een wet van 26 Augustus 1914 aan een premiebetalingsmoratorium (met enkele beperkingen) onderworpen, dat eerst na den oorlog is opgeheven, hoewel het tot vrij veel moeilijkheden leidde. In 1916 is sprake geweest van een dergelijke regeling voor de Ordinary Companies; haar verzet heeft echter een doorvoering weten te voorkomen.

Alleen Duitschland heeft geen eigenlijk moratorium gekend; wel werd reeds den 10en Augustus 1914 bepaald, dat op verzoek van den debiteur de normale gevolgen van het niet betalen van de premie

achterwege konden blijven. In December 1917 volgde een besluit, dat ieder, die met zijn premiebetaling ten achter was geraakt, op herstel van zijn rechten aanspraak mocht maken.

Beleggingsproblemen.

Aanzienlijke verliezen op de beleggingen heeft men nergens kunnen voorkomen.

In Engeland en Duitschland concentreerden de maatschappijen zich reeds voor den oorlog meer op effecten en minder op hypotheeken; daarvan werden later groote nadeelen ondervonden. Zoo verloren de „Kriegsanleihen”, die een groot deel van de activa der Deutsche maatschappijen uitmaakten, na 1918 praktisch alle waarde.

Dat de belegging vooral in Duitschland een groot probleem vormde, blijkt wel uit het feit, dat men in 1917 en 1918, toen de productie sterk ging stijgen, meermalen heeft moeten weigeren nieuwe verzekeringen aan te nemen, omdat men geen behoorlijk beleggingsobject meer kon vinden.

De waardevermindering van het bezit der Fransche maatschappijen is voornamelijk te wijten aan haar groote kapitaalsinvesteering in Rusland. Na den oorlog kregen zij vergunning haar verliezen op effecten (plus minus 20 pCt.) in 15 jaren af te schrijven.

Algemeene opmerkingen.

Het spreekt vanzelf, dat men overal met moeilijkheden in de interne organisatie als oproeping van het personeel (waarvan het loon vaak werd doorbetaald) e.d. te kampen heeft gehad.

De polisbeleening is in Engeland, behalve in de allereerste oorlogsperiode, normaal voortgezet, alleen werd bepaald, dat de rente gelijk aan de bankrente zou zijn, met een minimum van 5 pCt. De rentelooze polisbeleening in Frankrijk werd reeds genoemd. Bij de Deutsche maatschappijen kwamen direct bij het uitbreken van den oorlog zooveel beleeningsaanvragen binnen, dat zij moesten worden geweigerd.

Ook het verloop van de productie was zeer verschillend. In Frankrijk en Duitschland daalde zij na 1914; in het laatste land volgde een aanzienlijk herstel in 1917 en 1918. In Engeland daarentegen bleef de productie toenemen gedurende den geheelen oorlog, hoewel de toeneming veel geringer was dan in gewone tijden.

Dienovereenkomstig bleven de premie-ontvangsten in Engeland een zekere stijging vertoonen; in de beide andere landen liepen zij sterk terug.

Tenslotte verdienen nog eenige belangwekkende verschijnselen in Duitschland de aandacht;

1. de zelfstandige oorlogsrisicoverzekering: men was alleen tegen overlijden door oorlogsoorzaken verzekerd;
2. de oorlogskassen; men nam daarin aandeelen van 5—10 Mark, bij overlijden werd een hooger bedrag uitgekeerd naarmate de gemiddelde sterfte lager was. (Spaarkasgedachte);
3. de onvolwaardigen-verzekering kwam op; dit was vooral van belang voor de vele gewond terugkeerende soldaten.

Conclusie.

De solvabiliteit van het bedrijf is door den eigenlijken oorlog noch in Engeland noch in Duitschland aangetast.

De Engelsche verzekerden hebben alleen door het verminderen van hun winstuitkeering eenig nadeel geleden.

De Deutsche maatschappijen zijn eerst door den na-oorlogsch en inflatietijd in een onhoudbare positie gebracht; degenen, die aanzienlijke verzekeringen in het buitenland hadden, failleerden allen — tot Juli 1923 was het verboden de premiereserve geheel of gedeeltelijk in niet-Duitsche waarden te beleggen.

Een uitspraak van 23 November 1923 verklaarde daarna de z.g. „Aufwertung” (valorisatie) van hypo-

thecaire vorderingen voor gerechtvaardigd. Nadat aldus de waarde der activa van de levensverzekeringsmaatschappijen in belangrijke mate was hersteld, volgde in Februari 1924 de 3e „Steuernotverordnung“: het „aufgewertete“ vermogen van de maatschappijen (bestaande uit hypotheken, staats- en gemeente-obligaties, en eventueel nog andere waarden) kwam in handen van een executeur (Treuhaender), die een plan moest opstellen, waarbij alle verzekerden een redelijke aanspraak verkregen, terwijl het totaal der aanspraken in de juiste verhouding tot de activa stond. Na afloop van deze procedure gaf hij dan het vermogen weer in handen van de directie.

Alleen in Frankrijk heeft de oorlog in belangrijke mate stopzetting van de uitbetalingen met zich medegebracht.

Voortbrenging en uitvoer van Suriname.

Het Bureau voor Sociale, Economische en Crisiszaken te Paramaribo schrijft ons:

De voortbrenging van Suriname kan men gevoegelijk in twee groepen van bedrijfstakken onderbrengen, nl. die van den landbouw en die van de z.g. boschbedrijven.

De eerste omvat den grooten en den kleinen landbouw, terwijl de tweede onder te verdeelen is in mijnbedrijven, beperkt tot bauxiet- en goudwinning, en balata- en houtbedrijven.

De groote landbouw (het plantagebedrijf) is sedert omstreeks 1910 beperkt tot de suiker- en de koffiecultuur. De sinaasappelcultuur is van recenten datum en nog weinig of niet produceerend.

De kleine landbouw kent als producten van betekenis: rijst (het voornaamste product), maïs, aardvruchten, pinda en sinaasappelen.

Groot-landbouw.

De cijfers van het plantagebedrijf, in zijn beide cultures (suiker en koffie), wijzen op afnemende productie.

Van 1930 t/m 1938 vinden wij de volgende productiecijfers (afgerond in quintalen: de cijfers van 1938 zijn voorloopig):

Jaar	Suiker	Koffie
1930	183.970	35.117
1931	225.405	23.439
1932	245.720	36.724
1933	164.549	24.343
1934	180.070	38.568
1935	173.456	41.143
1936	183.341	31.319
1937	155.644	29.392
1938	128.565	17.652

Ten aanzien van den uitvoer van de hierboven genoemde producten volgen hieronder cijfers van de uitgevoerde hoeveelheden en de waarde daarvan.

Jaar	Suiker		Koffie	
	Hoeveelheid (quintalen)	Waarde (gld.)	Hoeveelheid (quintalen)	Waarde (gld.)
1930	151.116	1.080.151	29.913	1.386.054
1931	204.144	1.020.423	28.610	915.580
1932	201.480	1.007.633	32.517	1.084.286
1933	134.235	503.380	26.588	828.115
1934	160.418	602.567	30.169	875.660
1935	150.650	482.083	44.799	898.480
1936	161.155	427.060	40.278	686.947
1937	122.332	621.992	24.939	529.416
1938	109.203	546.016	27.849	465.920

Klein-landbouw.

Bij den klein-landbouw wijzen de productiecijfers, hoewel veelal nog sterk schommelend, daarentegen op geleidelijk toenemende voortbrenging.

Van een vijftal der voornaamste producten van dezen bedrijfstak zijn de cijfers in het volgende overzicht opgenomen:

Jaar	Rijst (padi)	Maïs	Aardvruchten	Pinda	Sinaasappelen (100 stuks)
	(quintalen)				
1930	207.953	9.357	27.849	221	22.193
1931	243.947	11.038	23.186	461	41.916
1932	250.485	17.066	37.317	1.948	31.941
1933	273.393	17.994	30.614	4.358	33.803
1934	125.078*	17.094	20.389	7.193	25.120
1935	255.322	16.244	19.335	6.855	28.981
1936	341.675	15.680	22.851	20.027	34.760
1937	353.548	20.491	27.034	16.925	21.042
1938	387.453	21.518	35.090	15.299	32.017

*) Gedeeltelijke oogstmislukking.

De uitvoercijfers van rijst vertoonen een sterke stijging in de laatste jaren, na een inzinking in 1935.

Jaar	Gepelde Rijst	
	Hoeveelheid (quintalen)	Waarde (gulden)
1930	22.767	234.778
1931	30.028	238.684
1932	27.129	201.560
1933	16.351	96.668
1934	20.139	87.156
1935	46	285
1936	12.056	53.623
1937	74.433	413.992
1938	74.015	441.898

Mijnbedrijven.

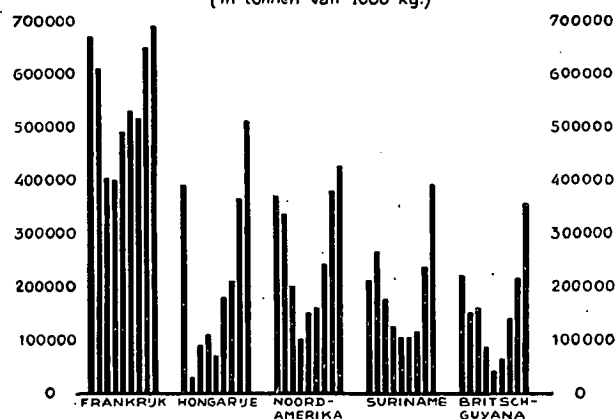
Van de mijnbedrijven is het bauxietbedrijf het voornaamste en in de laatste jaren sterk vooruitgegaan.

De productiecijfers van 1930 t/m 1938 volgen hieronder:

Jaar	Productie (ton v. 1000 kg)	Jaar	Productie (ton v. 1000 kg)
1930	264.555	1935	112.682
1931	173.154	1936	234.845
1932	126.513	1937	392.447
1933	103.977	1938	377.213
1934	103.338		

Blijkens de hieronder opgenomen grafiek van de wereldproductie van bauxiet over de jaren 1929 tot en met 1937, neemt Suriname thans de vierde plaats in onder de bauxiet-produceerende landen.

PRODUCTIE VAN BAUXIET 1929-1937 (in tonnen van 1000 kg.)

De tweede tak van mijnbedrijf, het goudbedrijf, leverde in de jaren 1930 tot en met 1938 de volgende productie (in grammen). Na een periode van inzinking gedurende de jaren 1928 tot en met 1931 is de productie in de laatste jaren eenigermate vooruitgegaan.

1930	148.200
1931	143.400
1932	278.800
1933	385.400
1934	369.700
1935	352.700
1936	443.400
1937	398.700
1938	440.200

Is het bauxietbedrijf in zijn geheel een grootbedrijf, het goudbedrijf is tot nu toe uitgeoefend als kleinbedrijf.

De pogingen tot vestiging van het grootbedrijf zijn tot nu toe niet geslaagd.

De uitvoergegevens van deze mijnbouwproducten zijn de volgende:

Jaar	Bauxiet		Goud	
	Hoeveelheid (tonnen)	Waarde (gld.)	Hoeveelheid (grammen)	Waarde (gld.)
1930	263.015	3.287.687	127.787	191.678
1931	190.596	2.382.450	146.827	220.240
1932	126.520	1.581.500	269.476	374.491
1933	106.377	1.329.715	397.018	555.827
1934	101.007	1.262.588	375.556	525.777
1935	115.189	1.439.865	398.095	557.332
1936	233.909	2.923.865	478.106	694.205
1937	392.329	4.904.116	438.606	743.765
1938	377.598	3.826.492	485.181	839.364

Het waardecijfer van het uitgevoerde bauxiet vereischt eenige nadere toelichting. Vóór 1937 is, overeenkomstig de concessievoorwaarden der Surinaamsche Bauxiet Maatschappij naar het vastgesteld gehalte van het erts, de waarde in de statistiek op f 12.50 per ton van 1000 kg gesteld. De verandering in het ertsgehalte bracht voor 1937 en 1938 een wijziging in het waardecijfer, dat beneden f 12 per ton ligt.

Boschbedrijven.

Het balatabedrijf, dat in vroegere jaren van zoo groote beteekenis voor Suriname was (in 1920 leverde dit bedrijf nog een bedrag van rond f 300.000 aan rechtstreeksche baten voor de Landskas), nam in latere jaren sterk in beteekenis af; vanaf 1936 vertoont de productie weer eenige stijging.

De productiecijfers van 1930 tot en met 1938 zijn de volgende (in kilogrammen):

1930	487.000
1931	429.000
1932	42.000
1933	110.000
1934	263.000
1935	86.000
1936	121.000
1937	198.000
1938	274.000

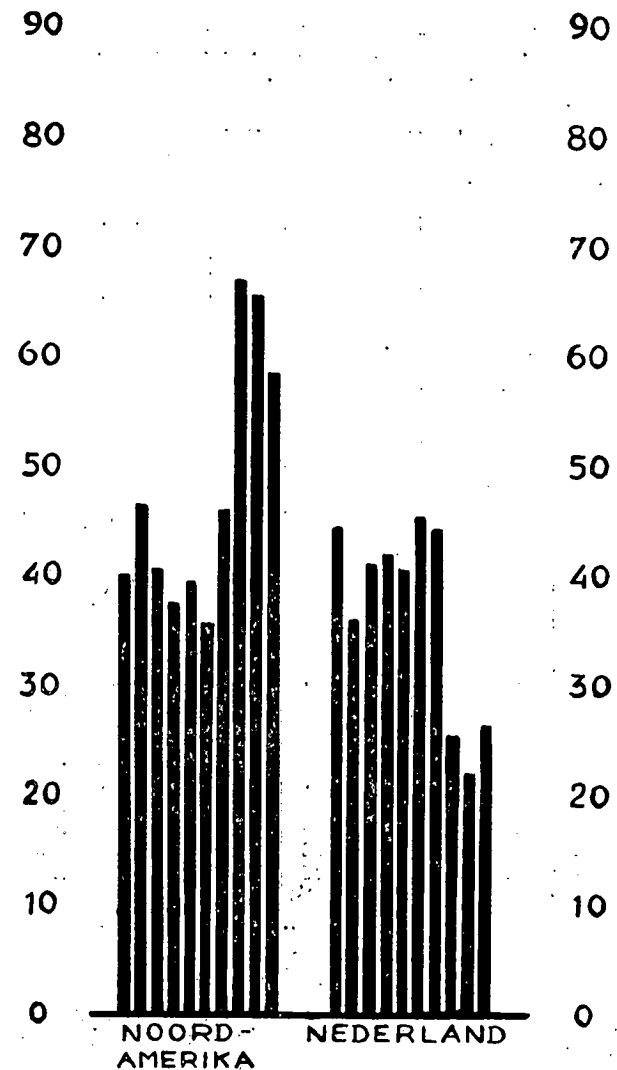
Deze cijfers vertoonen sterke schommelingen; de uitvoergegevens hebben een wat rustiger beloop:

Jaar	Balata	
	Hoeveelheid (kg)	Waarde (gulden)
1930	477.099	1.296.218
1931	344.690	768.513
1932	96.184	127.583
1933	129.658	130.660
1934	170.625	178.701
1935	143.524	135.778
1936	161.338	142.830
1937	183.059	189.750
1938	277.338	312.770

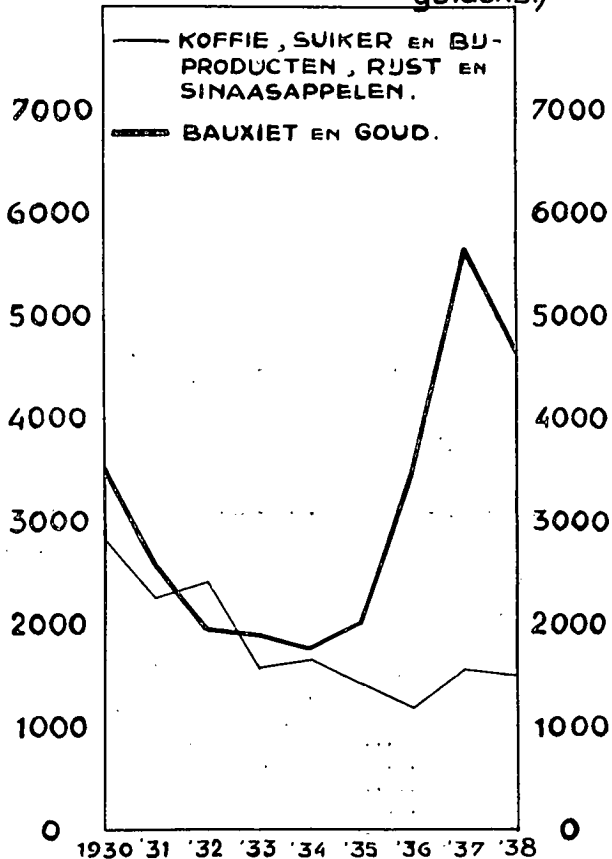
Het houtbedrijf produceert overwegend voor de binnenlandsche behoeftenvoorziening. Productiecijfers zijn niet beschikbaar.

De uitvoer van het Surinaamsche hout is sedert 1930 ook sterk teruggelopen. Voor 1937 en 1938

100 **UITVOER 1929-1938** 100
(AANDEEL IN PROCENTEN)

UITVOER (in duizenden gulden)

wijzen de cijfers echter weer op eenige toeneming. De uitvoerwaarde van alle houtproducten beliep:

1930 f 247.000
1931 „ 316.000
1932 „ 107.000
1933 „ 72.000
1934 „ 84.000
1935 „ 65.000
1936 „ 39.000
1937 „ 59.000
1938 „ 67.000

Slotopmerkingen.

In de grafiek op blz. 868, eerste kolom, is in beeld gebracht de uitvoer van de landbouwproducten: koffie, suiker en bijproducten, rijst, sinaasappelen en de mijnbouwproducten bauxiet en goud.

De cijfers van de totale uitvoerwaarde van Suriname over de jaren 1930 t/m 1938 zijn de volgende (hierin niet begrepen de muntuitvoer):

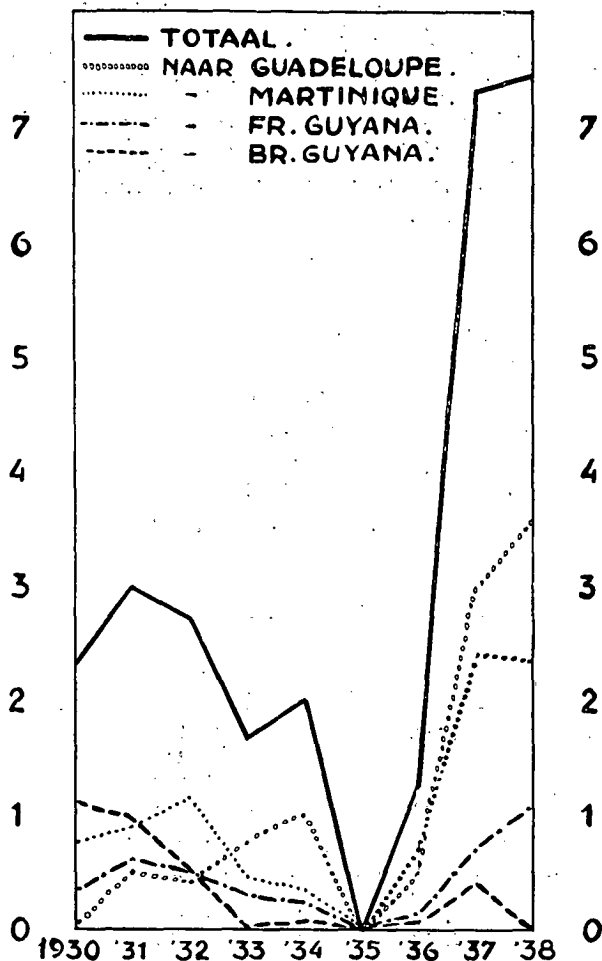
1930 7.900.000
1931 6.000.000
1932 4.600.000
1933 3.600.000
1934 3.700.000
1935 3.600.000
1936 5.000.000
1937 7.500.000
1938 6.600.000

De uitvoer van Suriname richt zich in hoofdzaak naar Noord-Amerika en Nederland. Ter vergelijking is het aandeel van elk dezer beide landen in de tweede kolom op blz. 868 grafisch uitgebeeld.

In de waarde van de voortbrenging valt een sterke verschuiving van groot- naar kleinbedrijf waar te nemen. Naar de beide bedrijfstakken is de waarde vanaf 1930 de volgende geweest (zie nevenstaande tabel).

Vóór 1938 zijn de cijfers nog niet beschikbaar.

RIJST - UITVOER (in mill. kg.)

Waarde der voortbrenging.

Jaar	Klein-landbouw		Groot-landbouw	
	Absol. cijfer (gulden)	In % van het totaal	Absol. cijfer (gulden)	In % van het totaal
1930	1.914.000	18	8.726.000*)	82
1931	1.768.000	40	2.657.000	60
1932	1.442.000	41	2.086.000	59
1933	1.597.000	52	1.478.000	48
1934	1.156.000	37	1.966.000	63
1935	1.796.000	52	1.671.000	48
1936	1.818.000	56	1.411.000	44
1937	2.065.000	55	1.712.000	45

*) Het verschil met de volgende cijfers is een gevolg van verandering der maatstaven van de waardebepaling; deze geschiedde tot 1930 naar de binnenlandsche detailprijzen; sedert 1931 richt men zich naar de exportprijzen.

Onder de landbouwproducten neemt de rijst, wat productiewaarde betreft, thans de eerste plaats in. De uitvoer van de rijst is in nevenstaande grafiek in beeld gebracht.

ONTVANGEN BOEKEN EN STATISTIEKEN.

Boeken.

- Central Banking* door M. H. de Kock. (Londen 1939; P. S. King & Son Ltd. Prijs 15/-).
- The Economics of Building* door Herbert W. Robinson. (Londen 1939; P. S. King & Son Ltd. Prijs 10/6).
- De naamlooze vennootschap en haar aandeelhouders* door F. Schoepp. ('s-Gravenhage 1939; H. P. Leopold's Uitg.-Mij. N.V. Prijs ingen. f 3.50, geb. f 4.50).
- Kapitalexport und Zahlungsbilanz, Deel I* door Dr. E. Kellenberger. No. 2 in de Serie „Theorie und Praxis des schweizerischen Geld-, Bank- und Börsenwesens seit Ausbruch des Weltkrieges (1914—1939)“. (Bern 1939; Verlag A. Francke A.G. Prijs Fr. 12.50).
- Der Kampf mit dem Wal* door Cesco Tomaselli. (Zürich-Leipzig 1939. Prijs gebroch. Fr. 6, R.M. 3.60, ingen. Fr. 8, R.M. 4.80).
- Brood voor twee milliard menschen* door Anton E. Zischka. (Tilburg 1939; N.V. Het Nederlandsche Boekhuis. Prijs ingen. f 2.90, geb. f 3.90).
- Handleiding voor de in- en uitvoerverboden*, bewerkt door R. W. Zuur. (Deventer 1939; N.V. Uitg.-Mij. A. E. Kluwer. Prijs f 2.50).
- Wie is Bata en wat wil hij?* door J. Groot. (Den Haag 1939; N.V. Drukkerij Albani).
- Eenige beschouwingen over de Gemeentelijke Comptabiliteit* door H. de Ruiter. (Alphen aan den Rijn 1939; N. Samson N.V. Prijs f 2.25).
- Enquêtes vanwege buitenlandsche regeeringen aangaande het grootbedrijf in den detailhandel inzonderheid met betrekking tot het eenheidsprijsbedrijf*, prae-advies door Mr. Fred. L. Polak aan de Vereeniging van groot-werkgevers in het winkel- en magazijnbedrijf. (Amsterdam 1939; N.V. Noord-Hollandsche Uitgevers-Mij.).
- Eenige beschouwingen over de verhouding tusschen klein- en grootwinkelbedrijf inzonderheid met betrekking tot het eenheidsprijsbedrijf*, prae-advies door Mr. Fred. L. Polak aan de Vereeniging van groot-werkgevers in het winkel- en magazijnbedrijf. (Amsterdam 1939; N.V. Noord-Hollandsche Uitgevers-Mij.).
- Wat is de Dow Theorie* door R. Rhea. (Amsterdam 1939; N.V. Uitgevers Maatschappij „Elsevier“).
- Verslag van de werkzaamheden van de Rijksbemiddelaars gedurende 1938*. ('s-Gravenhage 1939; Algemeene Landsdrukkerij. Prijs f 2.—).

Monetary Equilibrium door G. Myrdal. (Londen 1939; William Hodge & Co. Prijs 12/6).

Nederland pas op! door C. J. P. Zaalberg. Distel-
lezing van het Crisisveld. (Rotterdam 1939; N.V.
Nijgh & Van Ditmar. Prijs f 0.75).

Theoretische economie door Dr. P. C. van Traa. (Lei-
den 1939; H. E. Stenfert Kroese's Uitgeversmij.
N.V. Prijs f 2.40).

Statistieken.

*Heffing te Amsterdam van de inkomstenbelasting en
de vermogensbelasting in de jaren 1930/31 tot
en met 1938/39 (volgens de oorspronkelijk vast-
gestelde kohieren).* No. 113 der Statistische Me-
dedeelingen van het Bureau van Statistiek der
Gemeente Amsterdam. (Amsterdam 1939; G.
M. Meulenhoff. Prijs f 0.25).

*Verslag van het onderzoek naar een aantal levensge-
woonten in 1939 van 2217 Rotterdamsche abon-
née's (huisvrouwen) van het Rotterdamsch
Nieuwsblad, woonachtig in straten met huren,
welke in doorsnede varieren van ongeveer f 500
tot f 1000 per jaar en per woning.* Uitgave van
de N.V. Rotterdamsch Nieuwsblad.

De Nederlandsche Volkshuishouding 1914—1918. Spe-
ciaal No. 3 van De Nederlandsche Conjunctuur.
Samengesteld door het Centraal Bureau voor de
Statistiek. (Den Haag 1939; N.V. Drukkerij
Albani. Prijs f 0.50).

Bankenkrise und Bankenreorganisation in Belgien
door Dr. Fritz Herbert Pfeiffer. (Würzburg-
Aumühle 1939; Konrad Tritsch Verlag. Prijs
R.M. 3.60).

World Economic Survey. Eighth year 1938/39. (Ge-
nève 1939; Société des Nations. Prijs ingen. 6/-
of \$ 1.50, geb. 7/6 of \$ 2.-; Verkrijgbaar bij M.
Nijhoff, Den Haag).

Belastingdruk in Nederland 1939/1940. Uitgave van
het Centraal Bureau voor de Statistiek. ('s-Gra-
venhage 1939; N.V. Drukkerij Albani. Prijs
f 1.10).

*Uitkomsten der inventarisaties van land- en tuinbouw
1937 en 1938 en andere, aan de inventarisaties
ontleende, statistische gegevens.* No. 3 der ver-
slagen van economisch-statistische onderzoekin-
gen op landbouwgebied. Uitgave van het Depar-
tement van Economische Zaken. (Den Haag
1939; Algemeene Landsdrukkerij. Prijs f 0.75).

*Rotterdam. Statistiek van Handel, Nijverheid en Ver-
keer 1939 I.* (Rotterdam 1939).

*Statistiek van de Wieringermeerbevolking op 1 Janu-
ari 1938* door Mr. Dr. J. H. van Zanten. Pu-
blicatie No. 3 van de Stichting voor het bevol-
kingsonderzoek in de drooggelegde Zuiderzeepol-
ders. (Alphen a/d. Rijn 1939; N. Samson N.V.
Prijs voor inschrijvers op de geheele serie publi-
caties f 1.20, afz. f 1.75).

*Statistical Yearbook 1939 of the International Tin
Research and Development Council.* (Den Haag
1939).

Deutschlands Wirtschaftslage in der Jahresmitte 1939.
Uitgegeven door de Reichs-Kredit-Gesellschaft,
Berlijn.

*Koffiestatistiek voor Nederlandsch-Indië voor het
jaar 1939.* Samengesteld door Gijsselman & Steup.
(Batavia—Soerabaja 1939).

Voedingstoestand van schoolkinderen. Onderzoek te
's-Gravenhage in 1934 en 1937. ('s-Gravenhage
1939).

Das schweizerische Bankwesen im Jahre 1938. Mit-
teilungen des statistischen Bureaus der schweize-
rischen Nationalbank. Heft 21. (Zürich 1939;
Orell Füssli Verlag).

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT VAN DEN STAND DER RIJKSMIDDELEN.

Ult. Oct. 1939 (in Guldens)

AFDEELING ^{1a} Dir. belastingen	Kohieren voor den dienst 1939 ¹⁾			Zuiver bedrag der ko- hieren voor den vorigen dienst t./m. dezelfde maand van het vorige jaar ²⁾
	Benaming der middelen	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn terugge- geven of anders dan wegens betaling op de koh. afgeschr.	
Grondbelast. a)	10.732.026	22.481	10.709.545	10.518.685
Inkomst.bel. b)	92.478.392	4.023.912	88.454.481	74.992.004
Vermogensb. c)	18.079.366	118.009	17.961.357	17.612.217
Verdedig.bel. I	10.405.813	106.482	10.299.331	10.697.769
Bel.v.d.doodehd.	1.921.615	11.293	1.910.322	1.831.420
Totaal	133.617.212	4.282.177	129.335.036	115.652.095

a) ¼ hoofdsom + 20 opcenten op de hoofdsom der ge-
bouwde eigendommen. b) Hoofdsom + 70—88 opcenten.
c) Hoofdsom + 75 opcenten.

¹⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen be-
staan de vermelde bedragen uit ⅔ gedeelte van het be-
lastingdienstjaar 1939/1940 en ⅓ gedeelte van het belas-
tingdienstjaar 1938/1939. ²⁾ Voor de belastingen naar in-
komen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit
⅔ gedeelte van het belastingdienstjaar 1938/1939 en ⅓
gedeelte van het belastingdienstjaar 1937/1938.

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1938/1939 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Oct. 1939	Zuiver bedrag der ko- hieren voor den dienst 1937/38 tot en met de zelfde maand van 1938
Gemeente.f.belast. . .	65.686.716	60.054.710
Opc. verm. t. get. v. 50	5.986.522	6.036.417

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS.

	Oct. 1939	1939	1938
Motorrijtuigenbelasting	1.767.385	21.249.299	20.366.797
Rijwielbelasting	49.475	8.380.273	7.746.275
Totalen	1.816.860	29.629.572	28.113.072

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	13-19 Nov. 1939	Sedert 1 Jan. 1939	Overeenk. tijdvak 1938	13-19 Nov. 1939	Sedert 1 Jan. 1939	Overeenk. tijdvak 1938	1939	1938
Tarwe	11.223	691.782	1.336.722	5.598	67.923	7.525	759.705	1.344.247
Rogge	1.500	143.418	197.022	—	1.700	—	145.118	197.022
Boekweit	1.102	13.022	15.476	—	—	—	13.022	15.476
Mais	17.856	585.053	1.068.519	4.530	80.171	81.988	665.224	1.150.507
Gerst	1.702	233.037	452.256	595	13.095	23.282	246.132	475.538
Haver	3.600	176.935	203.103	—	2.360	8.462	179.295	211.565
Lijnzaad	1.120	133.390	144.733	6.257	228.817	200.827	362.207	345.560
Lijnkoek	200	74.738	51.478	—	150	225	74.888	51.703
Tarwemeel	3.410	47.960	51.059	—	5.446	9.885	53.406	60.944
Andere meelsoorten	—	19.444	32.322	—	4.912	4.900	24.356	37.222

AFDEELING I ^b Overige middelen.	Oct. 1939	Sedert 1 Jan. 1939	Overeen- komstige periode 1938
Benaming der middelen			
Divid.- en tantiëmelen	1.904.567	24.457.429	22.806.609
Rechten op den invoer	11.531.676	98.682.639	82.448.527
Statistiekrecht	208.252	2.068.289	2.063.867
Accijns op zout	78.717	1.516.622	1.774.905
Accijns op geslacht	775.836	6.343.634	6.151.729
Accijns op wijn	28.074	1.841.704	1.757.285
Accijns op gedistill.	3.009.592	25.287.829	23.180.424
Accijns op bier	871.334	7.702.512	6.746.545
Accijns op suiker	5.961.692	49.727.934	47.064.502
Accijns op tabak	4.093.831	33.041.000	30.881.478
Bel. op gouden en zilverw.	64.388	503.435	453.518
Omzetbelasting	13.118.509	75.815.368	62.562.421
Couponbelasting	208.390	4.012.138	4.404.249
Recht. en boeten v. zegel	1.172.072	16.006.333	18.179.587
Recht. en boet. v. registr.	808.500	11.513.628	13.274.800
Recht. en boet. v. succes- sie, v. overgang bij over- lijden en v. schenking	3.147.237	37.092.520	42.438.509
Opbrengst d. loodsgelden	24.301	608.116	508.163

Totalen... 47.006.968 396.221.130 366.697.118

¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissionairs in effecten, enz. f 162.038 (Beursbel.). ²⁾ Idem f 2.969.158.

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.

Dienst 1939	Bedrag van raming	Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Oct. 1939
Grondbelasting (veertig ten honderd van de hoofdsom wegens gebouwde eigendommen en vijf en twintig ten honderd van de hoofdsom wegens ongebouwde eigendommen)	9.681.000	9.684.293
Personeele belasting (tachtig ten honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden grondslag)	19.000.000	19.490.300
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig opcenten op de hoofdsom)	15.500.000	14.870.731
Vermogensbelasting (twee en twintig opcenten op de hoofdsom)	2.640.000	2.010.493
Inkomstenbelasting (tien opcenten op de hoofdsom)	4.800.000	5.036.501
Totalen.....	51.621.000	51.092.318

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1938.

Benaming der middelen	Bedrag van de raming	Zuivere opbrengst over het tijdvak van 1 Jan. 1938 tot en met de maand Oct. 1939
Grondbelasting. (1/2 hoofdsom + 20 opcenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen.)	10.600.000	10.465.547
Inkomstenbelasting	75.000.000	84.836.515
Vermogensbelasting	20.000.000	21.418.124
Verdedigingsbel. I	9.000.000	11.285.957
Belasting v. d. doode hand	1.800.000	2.110.454
Divid.- en tantiëmelenbelasting.	21.000.000	25.039.288
Rechten op den invoer	98.000.000	99.152.027
Statistiekrecht	2.500.000	2.459.190
Accijns op zout	2.000.000	1.981.017
Accijns op geslacht	7.200.000	7.424.848
Accijns op wijn	2.000.000	2.263.529
Accijns op gedistilleerd	28.000.000	28.921.244
Accijns op bier	7.000.000	8.119.599
Accijns op suiker	55.000.000	56.853.631
Accijns op tabak	35.000.000	36.512.955
Belast. op gouden en zilverw.	575.000	577.096
Omzetbelasting	75.000.000	77.132.031
Couponbelasting	6.000.000	4.996.633
Rechten en boeten van zegel	26.000.000	21.112.051
Rechten en boeten v. registr.	17.000.000	16.605.610
Rechten en boeten v. succes- sie, v. overgang bij overlij- den en v. schenking	46.000.000	50.321.940
Opbrengst der loodsgelden	750.000	663.225
Totalen....	545.625.000	570.252.511

STATISTIEKEN.
BANKDISCONTO'S.

Ned. { Disc. Wissels. 3 28 Aug. '39	Lissabon 4 11 Aug. '37
Bk. { Bel. Binn. Eff. 3 28 Aug. '39	Londen 2 26 Oct. '39
{ Vrsch. in R.C. 3 28 Aug. '39	Madrid 5 15 Juli '35
Athene 6 4 Jan. '37	N.-York F.R.B. 1 26 Aug. '37
Batavia 3 14 Jan. '37	Oslo 4 21 Sept. '39
Belgrado 5 1 Febr. '35	París 2 3 Jan. '39
Berlijn 4 22 Sept. '32	Praag 3 1 Jan. '36
Boekarest 3 5 Mei '38	Pretoria 3 15 Mei '33
Brussel 2 16 Juli '39	Rome 4 18 Mei '36
Boedapest 4 23 Aug. '35	Stockholm .. 2 1 Dec. '33
Calcutta 3 23 Nov. '35	Tokio.... 3.46 11 Mrt. '38
Dantzig 4 2 Jan. '37	Warschau.... 4 18 Dec. '37
Helsingfors 4 3 Dec. '34	Zwits. Nat. Bk. 1 25 Nov. '36
Kopenhagen 5 9 Oct. '39	

¹⁾ 1 1/2 % bankwissels i. z. verk. Belgische prod. in het buitenland.

OPEN MARKT.

	1939				1938	1937	1939
	18 Nov.	13/18 Nov.	6/11 Nov.	30 Oct./4 Nov.	14/11 Nov.	15/20 Nov.	14/19 Aug.
Amsterdam							
Partic. disc.	2 1/4	2-3/8	1-1 1/4	1 1/8-5/8	3/8	1/4	1/2
Prolong.	2 3/4	2 3/4	1 3/4	1 3/4-2	1/2	1/2	3/4
Londen							
Daggeld...	3/4-1 1/4	3/4-1 1/4	3/4-1 1/4	3/4-1 1/4	1/2-1	1/2-1	1/2-3/4
Partic. disc.	1 3/16-1 1/4	1 3/16-1 1/4	1 3/16-1 1/4	1 5/32-3/16	17/32-3/4	17/32-9/16	13/16-37/8
Berlijn							
Daggeld...	17/8-2 1/8	17/8-2 1/8	17/8-2 1/4	2 1/8-3/4	2 1/8-5/8	2 3/8-3/4	2 1/4-5/8
Maandgeld	2 1/4-1 1/2	2 1/4-5/8	2 1/4-5/8	2 1/8-5/8	2 3/4-3	2 3/4-1 1/8	2 3/4-5/8
Part. disc.	2 3/8	2 3/8-3/4	2 3/8-3/4	2 3/4	2 7/8	2 7/8	2 3/4
Warenw...	4-1 1/2	4-1 1/2	4-1 1/2	4-1 1/2	4-1 1/2	4-1 1/2	4-1 1/2
New York							
Daggeld ¹⁾	1	1	1	1	1	1	1
Partic. disc.	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2

¹⁾ Koers van 17 Nov. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

²⁾ 11 Nov. ³⁾ 6/11 Nov.

WISSELKOERSEN.
KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	París *)	Brussel *)	Batavia ¹⁾
14 Nov. 1939	1.88%	7.47	75.55	4.24	30.68	100%
15 „ 1939	1.88%	7.42	75.50	4.21	30.90	100%
16 „ 1939	1.88%	7.41%	75.55	4.20%	30.90	100%
16 „ 1939	1.88%	7.37 1/2	75.60	4.18 1/2	30.86	100%
18 „ 1939	1.88%	7.36	75.65	4.18	30.93	100%
20 „ 1939	1.88%	7.36 1/2	75.60	4.17 1/2	30.96	100%
Laagste d.w ¹⁾	1.88	7.32	75.—	4.15	30.65	100
Hoogste d.w ¹⁾	1.88%	7.50	75.87 1/2	4.28	31.—	101
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Praag ¹⁾	Boekarest ¹⁾	Milaan **)	Madrid **)
14 Nov. 1939	42.37	—	—	—	—
15 „ 1939	42.31	—	—	—	—
16 „ 1939	42.32	—	—	—	—
17 „ 1939	42.27 1/2	—	—	—	—
18 „ 1939	42.27 1/2	—	—	—	—
20 „ 1939	42.27	—	—	—	—
Laagste d.w ¹⁾	42.25	—	—	—	—
Hoogste d.w ¹⁾	42.37	—	—	9.60	—
Muntpariteit	48.003	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopen- hagen *)	Oslo *)	Hel- sings- fors ¹⁾	Buenos- Aires ¹⁾	Mon- treat ¹⁾
14 Nov. 1939	44.90	36.42 1/2	42.85	3.75	44	166
15 „ 1939	44.90	36.42 1/2	42.85	3.75	44	167
16 „ 1939	44.90	36.42 1/2	42.85	3.82 1/2	44	166
17 „ 1939	44.90	36.42 1/2	42.85	3.80	44 1/2	165 1/2
18 „ 1939	44.90	36.42 1/2	42.85	3.81	44 1/2	165
20 „ 1939	44.92 1/2	36.42 1/2	42.85	3.80	44 1/2	165
Laagste d.w ¹⁾	44.80	36.30	42.70	3.70	43 1/2	164
Hoogste d.w ¹⁾	45.—	36.50	42.90	3.90	44 1/2	169
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95%	2.1878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. ¹⁾ Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	París (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
14 Nov. 1939	3,93 1/2	2,23 5/8	40,15	53,10
15 „ 1939	3,94 1/2	2,23 3/4	40,15	53,09
16 „ 1939	3,93 1/2	2,23	40,15	53,09
17 „ 1939	3,90 1/2	2,21 1/2	40,15	53,09
18 „ 1939	3,89 1/2	2,21 3/8	40,15	53,09 1/2
20 „ 1939	3,92 1/2	2,22 3/4	40,20	53,10
21 Nov. 1938	4,69 1/10	2,62 3/8	40,06	53,09 1/2
Muntpariteit..	4,86	3,90 3/8	23,81 1/2	40 3/16

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	28 Oct. 1939	4 Nov. 1939	6/11 Nov. '39 Laagste	11 Nov. '39 Hoogste	11 Nov. 1939
Alexandrië..	Piast. p. £	97 3/8	97 3/8	97 3/8	97 3/8	97 3/8
Athene	Dr. p. £	535	535	535	535	535
Bangkok...	Sh. p. tical	—	—	—	—	—
Budapest ..	Pen. p. £	22.—	22.—	21.50	22.—	21.50
BuenosAires ¹	p. pesop. £	17.15	17.15	16.90	17.50	17.25
Calcutta	Sh. p. rup.	—	—	—	—	—
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/3	1/3	1/2 3/8	1/3 1/8	1/3
Istanbul	Piast. p. £	510	510	510	510	510
Kobe	Sh. p. yen	1/2 1/16	1/2 1/8	1/2 1/8	1/2 1/16	1/2 1/16
Lissabon	Escu. p. £	110 3/4	110 3/4	109 3/4	111	110 3/4
Montevideo ..	d. per £	23 1/2	22 1/2	21 1/2	23 1/2	22 1/2
Montreal ..	\$ per £	4.45	4.45	4.43	4.47	4.45
Rio d. Janeiro	d. per Mil.	3 1/4	3 1/4	3 1/8	3 1/4	3 1/4
Shanghai ..	d. p. \$	5	5 1/2	4 3/4	6	5 1/2
Singapore ..	Sh. p. \$	2/4 3/16	2/4 3/16	2/4 1/16	2/4 3/16	2/4 3/16
Valparaiso ²⁾	\$ per £	95	110	110	110	110
Warschau ..	Zl. p. £	—	—	—	—	—

¹⁾ Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 15 Nov. 1938 17.13. ²⁾ 90 dg. Vanaf 13 Dec. 1937 laatste „export” noteering.

ZILVERPRIJS

Londen ¹⁾	N.York ²⁾	A'dam ³⁾	Londen ⁴⁾
14 Nov. 1939..	23 3/16	34 3/4	14 Nov. 1939.. 2090
15 " 1939..	23 3/8	34 3/8	15 " 1939.. 2090
16 " 1939..	23 5/16	34 3/8	16 " 1939.. 2085
17 " 1939..	23 3/8	34 3/8	17 " 1939.. 2085
18 " 1939..	—	—	18 " 1939.. 2085
20 " 1939..	23 3/8	34 3/8	20 " 1939.. 2080
21 Nov. 1938..	20 1/16	42 3/4	21 Nov. 1938.. 2075
23 Aug. 1939..	18 1/16	37 1/4	23 Aug. 1939.. 2110

¹⁾ In pence p. oz. stand. ²⁾ Foreign silver in \$c. p. oz. fine. ³⁾ In gulden per Kg. 1000/1000. ⁴⁾ In sh. p. oz. fine.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	7 Nov. 1939	15 Nov. 1939
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	f 238.504,98	—
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorschott. op ult. Sept. resp. Oct. 1939 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede opc. op die belastingen en op de vermogensbelasting Voorschotten aan Ned.-Indië	85.981.666,32	86.986.220,62
Idem aan Suriname	11.171.013,15	11.373.071,01
Kasvord.weg. creditverstr. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand	89.026.127,70	88.962.980,23
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioen ¹⁾	44.388.708,36	45.600.699,01
Vord. op andere Staatsbedrijven ¹⁾	18.191.442,21	18.103.291,59

Verplichtingen

Voorschot door de Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt..	—	f 14.648.507,62
Voorschot door de Ned. Bank in rekening-courant verstrekt.....	—	—
Schatkistbiljetten in omloop.....	f 99.956.000,—	99.956.000,—
Schatkistpromessen in omloop.....	281.800.000,—	277.800.000,— ²⁾
Zilverbons in omloop.....	1.067.635,—	1.067.443,—
Daggeldleeningen.....	5.000.000,—	5.000.000,—
Schuld op ult. Sept. resp. Oct. 1939 a/d. gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede opc. op die bel. en op de vermogensbelasting..	10.845.692,—	13.528.247,74
Schuld aan Curaçao ¹⁾	1.765.369,31	1.764.701,85
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioen ¹⁾	3.456.882,45	474.169,07
Id. a. h. Staatsbedr. der P. T. en T. ¹⁾	189.694.562,67	195.041.113,11
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹⁾	20.014.861,—	20.014.861,—
Id. aan diverse instellingen ¹⁾	340.958.047,58	332.886.675,56

¹⁾ In rekg.-crt. met 's Rijks Schatkist. ²⁾ Rechtstreeks bij de Nederlandsche Bank geplaatst f 8.000.000.—

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen: ¹⁾	11 Nov. 1939	18 Nov. 1939
Saldo Javasche Bank	—	f 549.000,—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst	f 176.000,—	913.000,—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	83.597.000,—	87.821.000,—
Schatkistpromessen in omloop.....	30.000.000,—	30.000.000,—
Schuld a. d. Indische Pensioenfondsen	20.000.000,—	20.000.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds.	2.824.000,—	2.824.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank.	211.000,—	50.000,—
Belegde kasmiddelen Zelfbesturen....	1.030.000,—	1.030.000,—
Voorschot van de Javasche Bank.....	3.003.000,—	—

¹⁾ Betaalmiddelen in de Landskassen f 37.161.000.—

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. reke-ningen ¹⁾
23 Sept. 1939..	927	1.156	529	547	1.391
16 " 1939..	874	1.177	546	546	1.420
9 " 1939..	850	1.221	529	547	1.407
2 " 1939..	856	1.326	593	551	1.380
26 Aug 1939..	885	1.251	562	554	1.392
19 Aug. 1939..	886	1.176	586	552	1.373

¹⁾ Sluftp. der activa.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 20 November 1939.

Activa.		
Binnenl. Wis-sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f 33.473.092,68 Bijbnk. „ 1.034.977,42 Ag.sch. „ 2.964.447,73	f 37.472.517,83
Papier o. h. Buitenl.	f 1.575.000,—	
Af: Verkocht maar voor debk. nog niet afgel. „	—	1.575.000,—
Beleeningen	Hfdbk. f 181.436.075,18 ¹⁾ incl. vrsch. Bijbnk. „ 2.957.950,90 in rek.-crt. Ag.sch. „ 41.472.266,27	f 225.866.292,35
Op Effecten enz. „	f 224.003.039,98 ¹⁾	
Op Goederen en Ceel. „	1.863.252,37	225.866.292,35 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk	—	15.000.000,—
Munt, Goud.....	f 105.497.605,—	
Muntmat., Goud..	933.091.264,79	
	f 1.038.588.869,79	
Munt, Zilver, enz. „	11.135.024,67	
Muntmat., Zilver..	—	1.049.723.894,46
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfondsen.....	—	43.874.676,90
Gebouwen en Meub. der Bank.....	—	4.580.000,—
Diverse rekeningen.....	—	30.514.241,04
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)	—	7.629.955,16
		f 1.416.236.577,74
Passiva.		
Kapitaal.....	f 20.000.000,—	
Reservefondsen.....	4.277.243,54	
Bijzondere reserve.....	7.756.940,37	
Pensioenfondsen.....	11.965.703,79	
Bankbiljetten in omloop.....	1.131.647.460,—	
Bankassigatiën in omloop.....	25.489,59	
Rek.-Cour. { Het Rijk f — Andere „ 235.822.790,72	—	235.822.790,72
Diverse rekeningen.....	—	4.740.949,73
		f 1.416.236.577,74
Beschikbaar metaalsaldo.....	f 502.692.896,21	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	—	1.256.732.240,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht.....	—	20.000.000,—

¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)..... f 60.612.475,—

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
20 Nov. '39	105498	933.091	1.131.647	235.848	502.693	77
13 " '39	105498	953.101	1.133.755	223.500	526.790	79
21 Aug. '39	105958	1.023.467	1.011.582	401.626	590.049	79,9

Data	Totaal bedrag discont. 's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
20 Nov. 1939	37.473	20.000	225.866	1.575	30.514
13 " 1939	17.606	—	219.824	1.575	28.529
21 Aug. 1939	21.297	—	214.812	1.575	11.581

¹⁾ Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
18 Nov. '39 ²⁾	145.390		197.780	91.910	29.514
11 " '39 ²⁾	147.060		201.860	92.090	29.480
23 Sept. '39	128.676	18.682	197.595	81.046	35.901
16 " '39	128.676	18.382	200.289	76.353	36.402
19 Aug. '39	128.676	19.235	198.914	72.384	39.392

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaal.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse reke-ningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
18 Nov. '39 ²⁾	18.860	74.640	—	64.310	50
11 " '39 ²⁾	16.590	79.970	—	63.760	50
23 Sept. 1939	11.070	14.079	55.209	53.269	53
16 " 1939	8.901	14.014	54.909	54.133	53
19 Aug. 1939	9.300	13.890	48.920	519.42	55

¹⁾ Sluftp. activa. ²⁾ Cijfers telegrafisch ontvangen.